

ANDERSLAND

is ook van jou!

In dit nummer: alles kan volgens Martijn Aslander • Bea Schouten over leefbaarheid • Otwin van Dijk en het Right to Challenge • bottum-up nog teveel topdown • beter beslissen met DD • ritselemanagers doen wat nodig is

Inhoudsopgave

Via zeggenschap naar meer verbinding	3	Crowdfunding voor maatschappelijke initiatieven.....	19
Helpgewoon..... zonder bureaucratie.....	5	Er is genoeg te doen voor iedereen	20
Frisse wind wordt vaste bries	6	De all inclusive wijk is er voor iedereen.....	22
Ik stel leefbaarheid centraal, in gesprek met gedeputeerde Bea Schouten.....	8	Dorpsvernieuwers trekken samen op	25
Ik zie, ik zie ... Deep Democracy	9	De Coe bij de hoorn vatten Ondernemend experimenteren in Coehoorn Centraal	26
Halen en brengen in het Huis van Renkum.....	12	Werkelijk alles kan.....	28
Het ritselt in Voorstad Oost.....	14	Mijn perspectief?	30
Techniek voor openheid	18		

Voorwoord

Stel je voor: bewoners en buurtinitiatieven nemen een publieke taak van de gemeente over, omdat ze geloven dat zij het zelf beter of goedkoper kunnen. Sinds 2015 kan dat gewoon, want toen is het zogenaamde Right to Challenge vastgelegd in de Wet maatschappelijke ondersteuning. Otwin van Dijk, die hiernaast aan het woord komt, kan als geen ander uitleggen waarom het een goed idee is om de zeggenschap dichter bij de mensen zelf te beleggen. Een recht dat naadloos past in Andersland, waar we het immers anders en beter willen doen.

Het Right to Challenge is tegelijk een uitdaging voor het lokaal bestuur. Want lukt het om buiten de gebaande paden te treden en vertrouwde systemen los te laten? Om niet te koersen op Kritische Prestatie Indicatoren en gedetailleerde projectplannen? En hoe verantwoord je niet alleen de financiën, maar laat je ook de 'zachte resultaten' meewegen, zoals toegenomen hulpvaardigheid en betrokkenheid?

De vraag is of wij met elkaar - als burger, beroepskracht en bestuurder - onze natuurlijke neiging durven te volgen om olifantenpadjes te maken. Om slimmere routes te nemen en bureaucratische hoeken af te snijden. Trendsetters banen nieuwe wegen: de ritselaars, koppelaars en ideeënbedenkers. De crowdfunders, verbinders en politieke vernieuwers. Mensen met een afwijkende mening en mensen die actief zoeken naar de afwijkende mening van een minderheid om betere beslissingen te nemen. Denkers en doeners. Ze komen aan het woord in deze *Andersland is ook van jou!*. Trendsetters hebben geïnspireerde trendvolgers nodig, die de nieuwe routes uitslijten. Loop je mee?

Henriëtte Neuijen
Spectrum, partner met elan

Via zeggenschap naar meer verbinding

Henny Ketelaar

Sinds juli 2016 is Otwin van Dijk (Rhenen, 1975) burgemeester van Oude IJsselstreek. Eerder heeft hij zich als Tweede Kamerlid (2012-2016) – samen met GroenLinkscollega Linda Voortman – sterk gemaakt voor het ‘Right to Challenge’: het recht van burgers om de overheid uit te dagen en zelf met voorstellen te komen om dienstverlening beter te organiseren. Een gesprek over het samenspel tussen burgers, overheid en instituties.

Waarom is dat nou zo belangrijk, dat burgers meer ruimte krijgen om initiatieven te nemen? We hebben toch een rijk aanbod aan diensten ten behoeve van het welzijn van mensen?

“In dit land is iets gek aan de hand. Ooit hebben we de publieke sector opgericht om mensen te helpen als het even tegenzit in het leven. Maar je ziet nu dat die publieke instituties niet meer worden ervaren als bondgenoot in het leven, maar als de vijand die het je moeilijk maakt. Zorgverzekeraars worden gezien als zakkenvullers, sociale diensten als de vijand, woningcorporaties als geldverslinders, terwijl ondertussen je woning lekt of je zorgkosten niet worden vergoed.

Die onvrede die we voelen, heeft volgens mij niets te maken met een vluchteling meer of minder. Het heeft ermee te maken dat we de zeggenschap over de publieke instituties zijn kwijtgeraakt. Het primaire gevoel dat publieke instituties jouw bondgenoot zijn, is weggeëbd. Als die instituties niet meer ervaren worden als van ons samen, dan is er iets fundamenteel fout. De bijl aan de wortel van de sociale instituties is de bijl aan de wortel van de solidariteit tussen mensen. De instituties zijn blijkbaar niet meer de goede manier om solidariteit in te vullen. We moeten op zoek naar alternatieven.”

Op uw 18e brak u een nekwervel, waardoor u een fysieke beperking kreeg. U heeft toen gestreden voor de toegankelijkheid van voorzieningen en gebouwen. Wat heeft dat te maken met solidariteit?

“Lang was het zo dat als mensen iets mankeerden, we zeiden: we zetten hen apart. Als de streekbussen niet toegankelijk zijn voor mensen in een rolstoel, dan laten we een aangepast busje rijden. Als mensen niet meer thuis kunnen wonen, dan stoppen we mensen in een instituut in een bos. Wat dat betreft zijn we best een gesegregeerd landje: alles apart organiseren.

Dat willen we nu niet meer. De bedoeling is dat we veel inclusiever gaan organiseren. Dan kom je elkaar weer tegen: in de bus, binnen je bedrijf, in je buurt, op school. Op het moment dat je dagelijks met die andere mens geconfronteerd wordt, wordt het voor mensen ook veel interessanter om zich met elkaar te bemoeien en daarin zeggenschap te krijgen. Op deze manier vergroten we de onderlinge binding. Want mensen zijn best bereid om wat te betekenen voor elkaar. Ze zijn het alleen ontwend. Maar ze willen wel. Dat lees je ook terug in

Foto: Roel Kleinpenning

het recente SCP-rapport: mensen zeggen ‘met mij gaat het wel goed, maar met ons – de samenleving – minder.’”

Dus we moeten inclusief organiseren. Dan geven we toch gewoon daartoe de opdracht aan de organisaties in de publieke sector? En doen we aan social return bij aanbestedingen?

“We kennen in Nederland geen echte traditie van aanbestedingen en marktwerking, zoals in de VS. In de afgelopen jaren hebben we ons publieke bestel er hooguit mee geïnfecteerd. We kennen in ons land ook geen traditie dat sociale beroepskrachten als de wijkverpleegkundige op de payroll van de gemeente staan, zoals bij veel Scandinavische landen. Wat past dan wel bij de Nederlandse traditie? Dat zijn de coöperaties: de zelfgeorganiseerde verbanden tussen mensen. Onder het motto: ‘in mijn eentje lukt het me niet, maar samen fixen we het wel’.

De Herovering van de Publieke Samenleving

Diederik Samsom (PvdA) en Gert-Jan Segers (ChristenUnie) hebben in augustus 2016 een initiatiefnota ingediend, om inwoners meer zeggenschap te geven over publieke voorzieningen en professionals ruimte te geven om met burgers mee te denken. Enkele voorstellen uit *De Herovering van de Publieke Samenleving*:

- Het Right to Challenge, ofwel uitdaagrecht breder in de wetgeving verankeren.
- Lokale verenigingen en buurten het eerste recht toekennen om belangrijke gebouwen of stukken grond met een maatschappelijke functie over te nemen. Dit zogeheten overnamerecht moet in de wet worden verankerd.
- Burgers meer zeggenschap geven over de manier waarop de gezondheidszorg in hun omgeving is geregeld.
- In zorg, onderwijs en wonen goed beleid belonen met minder regels.
- Publieke organisaties en het toezicht daarop democratiseren.

Tegelijkertijd zien we dat dergelijke coöperaties moeilijk van de grond komen. Dat ligt niet aan de energie van de burgers, maar aan de systemen. Je ziet gemeenten en zorgverzekeraars die zeggen: ja, het mag allemaal wel, maar hier heb je het pakket aan inkoopvoorwaarden. Ik denk dat veel innovatie wordt tegengehouden door de inkooplogica.

Volgens mij hebben inkoop en aanbesteding hun langste tijd gehad. Misschien is zelfs bestuurlijk aanbesteden al achterhaald. We moeten zoeken naar andere vormen van inkopen. Meer denken aan een open inschrijving, waarbij burgerinitiatieven een preferente positie innen: eerst kijken of burgers het kunnen doen en lukt dat niet, dan hebben we professionals als achtervang.”

En hoe helpt het ‘Right to Challenge’ daar dan bij?

“Met het Right to Challenge hebben we een koevoet in de Wmo geplugd: we hebben in de wet verankerd dat burgers zelf een initiatiefvoorstel kunnen doen. Het is een zaadje dat verder moet ontkiemen. Want we hebben het Right to Challenge weliswaar in de Wmo geregeld, maar er zijn nog veel meer terreinen waar het kan: het onderwijs, de langdurige zorg, het maatschappelijk vastgoed. De initiatiefnota die Diederik Samsom en Gert-Jan Segers hebben ingediend, leidt tot een extra stap. Met die initiatiefnota hebben zij het onderwerp in de Kamer geagendeerd en dwingen ze het kabinet tot een reactie. Daarmee zetten ze iets in gang.

Ook als gemeenten hebben we hierin een rol. Er zijn nu veertig

gemeenten die burgerinitiatieven actief faciliteren en het Right to Challenge omarmen. Tegelijkertijd is het niet de enige oplossing; er zijn nog veel meer manieren. Denk aan ondernemende initiatieven zoals Buurtzorg, Helpgewoon of zorgcoöperaties die beroepskrachten in dienst nemen. Grote instellingen hebben niet meer de toekomst.

En nu bent u geen Tweede Kamerlid meer, maar burgemeester.

“Ik gebruik minstens twee dagen in de week voor ‘buiten spelen’. Ik sta nog altijd versteld van wat ik tegenkom aan initiatieven van burgers. Mensen die een oude boerderij opknappen en er een museum van maken, waar mensen met een beperking helpen bij het onderhoud. Iemand die ooit in zijn eigen auto eenzame mensen meenam op uitstapjes, heeft nu een stichting – Caretravel – met meer dan honderd vrijwillige chauffeurs. Burgers die dagbesteding Oersterk hebben opgericht op het industriepark De Dru. Beroepskrachten in de sociale sector die zich verenigd hebben in werknemerscoöperatie Helpgewoon.

Als burgemeester doe ik aan storytelling: ik breng het verhaal van burgers verder. We staan met z’n allen voor de kernopdracht te streven naar een inclusieve samenleving, waar binding is en waar mensen zeggenschap hebben over hun leefomgeving. Dat zijn, niet toevallig, de drijfveren waarom ik in het openbaar bestuur en publieke sector actief wil zijn. Als Tweede Kamerlid kon ik aan wetten knutselen, als burgemeester kan ik aan storytelling doen.” ■

**“Als burgemeester doe ik aan storytelling:
ik breng het verhaal van burgers verder.”**

Helpgewoon... zonder bureaucratie

Anja van de Boer

Helpgewoon Nederland wil af van te brede managementlagen en bureaucratische overbelasting. Op de website staat: 'Helpgewoon is onderdeel van een netwerk van werknemerscoöperaties, waarin mensen kleinschalig werken, met passie hun vak uitoefenen, eigen regie hebben, in hun kracht staan en met volle aandacht te werk gaan'. Een werknemerscoöperatie klinkt veelbelovend. Waarom een coöperatie en hoe werkt dat? Chantal Messink, werkzaam bij Helpgewoon Sociaal Werk Achterhoek u.a., geeft antwoord.

"Het is echt pionieren, want 'Helpgewoon Sociaal Werk Achterhoek u.a.' is de eerste welzijnsorganisatie in Nederland, die heeft gekozen voor de vorm van een werknemerscoöperatie", zegt Chantal Messink. Ze kent het verschil want ze werkte ook bij een 'gewone' stichting voor welzijnswerk. In een werknemerscoöperatie zijn de leden werknemer en eigenaar tegelijk. "De gemeente Oude IJsselstreek wilde welzijn op een andere manier vormgeven. Al zoekend kwam de gemeente in contact met de coöperatief georganiseerde schoonmakers van 'Schoongewoon'. De managementlagen ontbreken volledig in een werknemerscoöperatie en dat sprak de gemeente aan", legt Chantal uit. "Daarom hebben we de ruimte gekregen om een werknemerscoöperatie te starten. In de afgelopen anderhalf jaar is de coöperatie van drie naar zes welzijnswerkers uitgebreid. We zijn volop in ontwikkeling en leren elke dag."

Snel schakelen

"Werken in een coöperatie vraagt een andere manier van werken. Naast het uitvoerende werk ben je ook verantwoordelijk voor het organisatorische stuk. Denk hierbij aan een ondernemingsplan en jaarverslag. Helpgewoon Nederland regelt voor ons personele zaken, de facturering en maakt onze conceptbegroting en balans, maar de rest doen we allemaal zelf. Het is niet altijd makkelijk om zowel eigenaar als werknemer te zijn. We hebben nu bijvoorbeeld iemand tijdelijk in dienst en zij is echt van waarde voor ons team, maar kunnen we werk garanderen in het nieuwe jaar? Daar moeten we een keuze in maken en dan merk ik dat het zakelijke en emotionele door elkaar loopt. Maar er zijn zeker ook voordelen", vervolgt Chantal haar verhaal. "Je weet precies wat er speelt en kunt praktisch veel sneller

Remmelt Schuuring zette in 2012 de eerste werknemerscoöperatie 'Schoongewoon Den Bosch' op. Steeds meer schoonmaakbedrijven in Nederland werken als werknemerscoöperatie en ook andere bedrijven willen zo werken. Naast Schoongewoon Nederland zijn dan ook Helpgewoon Nederland en Gewoondoen Nederland ontstaan. Ze ondersteunen alle drie bij het opzetten van werknemerscoöperaties. Helpgewoon Sociaal Werk Achterhoek is daar een van.

handelen. Zo hebben we afgelopen zomer in drie maanden een project voor minima in de steigers gezet. Doordat ik snel kon schakelen met de ambtenaar, minima en netwerkpartners uit de regio. Dat was me binnen de stichting niet gelukt, omdat er dan op verschillende niveaus beslissingen genomen moeten worden en dat kost tijd."

Samen aan tafel

"En wat me echt verrast heeft, is dat er ruimte is om met de gemeente in gesprek te gaan. We zoeken gezamenlijk naar de juiste weg. Natuurlijk verschillen we ook wel van mening, maar het samen willen staat voorop. We zijn echt gelijkwaardig, dat was destijds bij de welzijnsstichting niet zo. Toen was vooral de directeur in gesprek met gemeente en die spreekt toch een andere taal dan de mensen die operationeel bezig zijn. Beleid maken we nu samen met de gemeente. Zij vragen ons om feedback. We zitten gelijkwaardig aan tafel nu en dat geeft een goed gevoel. De gemeente is ook zoekende, maar het verschil met vroeger is dat er nu samen gezocht wordt". De gemeente geeft de werknemerscoöperatie drie jaar de tijd om te experimenteren. In april 2018 wordt bekeken of de werknemerscoöperatie structureel wordt. ■

helpgewoon
sociaal werk

Frisse wind wordt vaste bries

Cor Klein Heerenbrink

“Ik ben het niet zo gewend achter een microfoon te staan”, zegt Guido Voorhorst als hij begint te praten over ‘zijn’ project. Maar hij staat er wel en vertelt met volle overtuiging en trots zijn verhaal. Dat er in de wijk auto’s werden bekrast en banden lek werden gestoken. Hoe hij contact opnam met medebuurtbewoners, politie en gemeente en hoe er samenwerking ontstond. Hoe het balletje ging rollen... tot de gedeputeerde, die binnenkort een officieel WhatsAppbord in de buurt komt onthullen.

Guido is niet de enige die het podium neemt. Zo’n veertig bewoners van Zevenaar en omstreken zijn bijeen bij het initiatieven diner, op uitnodiging van Krachtlokaal; de plek voor iedereen die zelf aan de slag wil met een goed idee voor Zevenaar.

In *Reisgids naar Andersland*, schreef Spectrum drie jaar geleden over de ‘frisse wind’ die in Zevenaar waaide. De gemeente wilde nieuw beleid voor wijkgericht werken. Onorthodox, samen met partners en inwoners. Binnen een maand stonden er acht kompaspunten op papier en dat was het nieuwe beleid, op twee A4’tjes. Met als belangrijkste uitgangspunt: niet op de rem gaan staan, maar mogelijk maken. De bewoners zijn aanzet om zelf invulling te geven aan de wijk. Geen grootse projectplannen, maar gewoon doen, uitvoeren!

Hoe is het verder gegaan na die vlotte start? We gaan terug naar Zevenaar, om sfeer te proeven bij het initiatieven diner waar Guido over de veiligheid in zijn buurt spreekt. En om te praten met Maikel van der Beek (Krachtlokaal) en Edwin Schippers (welzijnswerk Caleidoz).

Twintig koplopers

De wind is niet gaan liggen in Zevenaar. Na een originele startbijeenkomst met ingeblikte dromen en sprinkhanen als snack, ging een groep enthousiast aan de slag. Maar de betrokken ambtenaren kregen van inwoners terug dat collega’s van hen nog lang niet altijd in een andere stand stonden. Men voelde de rem. “Daarop is naar buiten toe even gas teruggenomen”, vertelt Maikel. “We hebben de aandacht eerst intern gericht. We hebben iedereen in het gemeentehuis gevraagd wie koploper wilde zijn. Zo’n twintig ambtenaren

gaven zich op. Een faciliterende overheid is mooi, maar hoe doe je dat? Zij hebben onder andere eens gekeken naar aanvragen die zij eerder hadden afgewezen. De vraag die ze zichzelf daar bij stelden, was: als ik anders kijk, kan er dan toch iets gerealiseerd worden? Het gesprek met de inwoner is belangrijk”, vervolgt Maikel. “Vroeger kon het gebeuren dat een vraag van (een groep) inwoners vanachter een bureau werd beoordeeld. Dat is nu niet meer aan de orde. Nu praten we met de aanvragers, worden aanvragers op een spoor gezet, wordt er gezamenlijk opgetrokken. Collega’s voelen zich deel van de oplossing.”

Presenteren vanachter de tap

Bij het initiatieven diner wordt er eerst gegeten: boerenkool of zuurkoolstampot. Dan beginnen de presentaties. Het is even zoeken naar een goede plek, maar vanachter de tap is het voor iedereen goed te zien. Een aantal succesvolle projecten passeert de revue. Wian Egberts wil met zijn Stichting Popcultuur dat er meer muziek te horen is in Zevenaar. Omdat er een drumstel in de etalage van het Krachtlokaal staat, komt hij op het idee daar eens te vragen of ze hem kunnen helpen. Er is net een posteractie gepland, dus binnen de kortste keren staat hij met zijn markante kop op posters door heel Zevenaar, met zijn vraag om bestuursleden voor Stichting Popmuziek en bands die oefenruimte zoeken. Het heeft effect:

er komt nu een band repeteren, er is een nieuw bestuurslid geworden en Wian is nu met Zevenaar Muziekstad in gesprek om gezamenlijk een dag voor lokale popbands te organiseren.

Een buurtbewoner uit Groot Holthuizen vertelt enthousiast over het opknappen van een speelbult, met pomp en stromend water, zand en eenvoudige speeltoestellen. Allemaal gerealiseerd door de buurtbewoners. Naar aanleiding van burendag werd het initiatief genomen en afgelopen burendag werd de hernieuwde speelbult officieel geopend. De initiatiefnemers werden ondersteund door het Krachtlokaal, met ideeën en verwijzingen naar anderen die bijvoorbeeld een bankje konden leveren. Alles zonder geld, maar met menskracht, denkkracht en goederen. Cor Oostveen vond al jarenlang Zevenaar wel groen, maar niet fleurig. Hij kwam in gesprek met het Krachtlokaal en er bloeide iets op. Een bedrijf uit Pannerden wilde 2000 bloembollen leveren en nog een duizendtal kreeg Cor via de brancheorganisatie. Met de hulp van drie scholen zijn de afgelopen weken rondom de scholen de bollen geplant. Op de laatste school waren tweehonderdvijftig kinderen actief. De gemeente had gezorgd dat de veldjes pootklaar waren. Dat zal Zevenaar kleur geven komend voorjaar. Cor wil door: hij heeft nog bloembollen over. Wie helpt planten of heeft opslagruimte? (die blijkt er te zijn, het wordt ter plekke geregeld). Cor wil een jaarlijkse inzameling van bloembollen en jaarlijkse plantdagen. Een lint van bloemen door de Liemers is zijn droom.

Nieuwe plannetjes

Dan komen de mensen met nieuwe ideeën aan de beurt. Zij zoeken allemaal meedenkers en handjes om het uit te voeren. Claudia wil een inloop-popup realiseren voor ‘mensen van vijftig plus tot jong van geest’. Als je vijftig plus bent en alleen, loop je niet zomaar een kroeg binnen, weet Claudia uit eigen ervaring. Ze wil een multifunctionele ontmoetingsplek, waar van alles te doen is. Iets met een snelle doorlooptijd; elk seizoen een andere pop-uplocatie. Ze vindt al snel aansluiting bij Nicole en René, die een

Krachtlokaal is een samenwerking van de gemeente Zevenaar, politie (wijkagent), woningcorporatie Baston en Caleidoz. Deelnemers profileren zich niet vanuit hun eigen organisatie. Krachtlokaal moet een merk worden zonder de last van deze organisaties, maar met de verbindingen. De mentaliteit is: meteen handelen en doen wat kan. Geld hebben ze niet zeggen de initiatiefnemers van het Krachtlokaal. Wel denk en doekracht.

variant van de geluksroute in Zevenaar willen creëren: de dag van de Zevenaardigheden. Antonie van Dam heeft als hobby clown spelen. Dat wil ze graag gaan doen voor kinderen die het niet breed hebben. Via het Krachtlokaal kwam ze in contact met de voedselbank. Via een bon in de voedselpakketten kan ze gratis geboekt worden voor kinderverjaardagen. Nu zoekt Antonie sponsors voor ballonnen, slingers, snoep en het bakken van verjaardagstaarten. Al snel is Antonie in gesprek met de kinderboerderij, waar ze op hun beurt helpende handjes zoeken bij het achterstallige onderhoud. Niet alles loopt op rolletjes. Dave en Chris proberen een speelveldje van de grond te krijgen in de Zonnemaat. Na anderhalf jaar staan zij en een aantal buurtbewoners nog met lege handen. Een budget van de gemeente was er eerst niet, toen wel en daarna toch weer niet. Zij zoeken hulp. Eduard kan uit ervaring advies geven, maar hij heeft zelf ook een vraag: zijn zoon zit op het speciaal onderwijs. Hij en zijn vrouw kunnen hun kind brengen, maar niet alle ouders zijn daartoe in de gelegenheid of in staat.

Hij zoekt voor die ouders die net niet voor schoolvervoer in aanmerking komen een oplossing. Wie denkt mee?

Steun de 'redzame' inwoners

"Het zijn kleine vonkjes, die moet je koesteren" zegt een van de betrokkenen. Kleine vonkjes voor de samenleving. Het is de 'redzame samenleving' die hier vanavond is. Belangrijk vindt Edwin Schipper van Caleidoz. Hij vertelt van de strijd met zichzelf en binnen de organisatie. Caleidoz zet zich toch vooral in voor de kwetsbaren. "Maar", legt Edwin uit, "we willen dat in de wijken en buurten mensen contact hebben met elkaar, dat de leefbaarheid goed is, dat redzame mensen zich bekommeren om kwetsbare mensen. Dan moeten we de redzame mens niet vergeten. Die heeft af en toe ook aandacht nodig, even ondersteunende denkkracht, of gewoon een complimentje. Dat hoeft niet zoveel te kosten. En het maakt de wijk levendiger en leefbaarder." ■

De Kompaspunten van de wijkaanpak van Krachtlokaal:

1. Bewoners als eerste aan zet, zij geven zelf invulling aan hun wijk.
2. Professionals en bewoners trekken samen, en op basis van gelijkwaardigheid, op.
3. Duidelijk zijn: wat kunnen we van wie verwachten?
4. Alleen op verzoek: gemeente en haar partners garanderen alleen de basiskwaliteit in de wijk, daarbuiten ligt het initiatief voor actie bij de wijk.
5. 'Ja en' cultuur: denken in mogelijkheden en talenten, niet in problemen en beperkingen.
6. Benut wat er is, bouw voort op tradities, cultuur en ziel van de wijk.
7. Olievlek: begin met kleine haalbare stappen.
8. Gewoon doen: geen grootse projectplannen, maar gewoon doen, uitvoeren!

Ik stel leefbaarheid centraal

In gesprek met gedeputeerde Bea Schouten

Hanneke Goossens

Bea Schouten stond aan de wieg van de Leefbaarheidsalliantie Gelderland. We spreken haar een paar uur voor de lancering van deze alliantie. Met een lach zegt ze: "Dit is een leefbaarheidsmiddag". Een gesprek over de veranderende wereld en persoonlijke drijfveren, over loslaten en samen aanpakken.

De Leefbaarheidsalliantie is een samenwerking tussen Plattelandsjongeren Gelderland, Huis van de Jeugd, Dorpshuizen en Kleine Kernen Gelderland, Zorgbelang en Spectrum. Gezamenlijk ondersteunen ze bewonersinitiatieven om samen wonen en leven in Gelderland te verbeteren. "In mijn portefeuille heb ik gebiedsopgaven, milieubeleid en leefbaarheid", aldus Bea wanneer ze toelicht hoe dit zo gekomen is. "Ik heb leefbaarheid centraal gesteld, omdat ik denk dat je er nooit komt als het alleen technisch is. Het wordt pas interessant als je met bewoners praat. Als je vragen stelt. Hoe kijk je er eigenlijk tegenaan en wat is belangrijk? Ik kom uit de gezondheidszorg en ben gemeenteraadslid geweest. Ik heb altijd vanuit directe betrokkenheid met inwoners gewerkt. Vanuit eigen kracht van mensen. Ook nu wil ik kijken naar wat mensen belangrijk vinden in hoe ze leven en werken. In contact met elkaar én in begrijpelijke termen. Je moet het kunnen pakken."

In trefwoorden

In haar twitterprofiel beschreef Bea zich tot voor kort met de volgende woorden: enthousiast, motiverend, bezieling, inspirerend, aanpakker. "Bezieling staat er omdat ik erin geloof dat je werkt vanuit contact met mensen. Jezelf leren kennen, je eigen 'mens-zijn' neem je mee in je werk. Maar het staat

ook voor enthousiasme, de dialoog willen zoeken en een open houding. En inderdaad, ik houd van aanpakken. Ik kan er slecht tegen als het lang duurt. Ik probeer de vaart erin te houden. We zijn als politiek heel goed in praten, praten en praten. Maar ik wil niet oeverloos kletsen, daar houd ik niet van." Zelf woont Bea ook in de provincie Gelderland: "Ik ben één van de happy few. Ik woon fijn in Wijchen. Ik ben het soort dat zelf niet actief is in de wijk. In het verleden wel. Ik deed veel voor de kerk en ik heb atletiekwedstrijden georganiseerd. Mijn man is daarin wel actief. Hij heeft bijvoorbeeld in onze wijk 'buurtwhatsapp' opgezet. Ik woon in het type wijk waarin veel mensen vooral werken. Ik heb zelf ook altijd veel gewerkt en ken mijn buurt beperkt. Kijk, ik denk ook dat het een utopie is als je wil dat iedereen mee doet. Alleen, ik hecht er wel waarde aan. Het voordeel van elkaar kennen is groot. Het is belangrijk dat we wat voor elkaar over hebben. Ik zal er dan ook bij zijn als er wat georganiseerd wordt. Ik ga bijvoorbeeld wel ieder jaar naar de buurtbarbecue."

Loslaten en grip houden

In het uitvoeringsplan van het programma leefbaarheid, dat door de staten is vastgesteld, staat dat burgers en overheden

zoeken naar nieuwe verhoudingen. Bea legt uit waarom dit nodig is: "De verhouding tussen overheid en bewoners is ingewikkeld volgens mij. Je ziet in Nederland steeds meer dat mensen in toenemende mate boos zijn op de overheid. Dus we moeten leren, wat werkt er wel? Wat is er goed voor de inwoners? Je kunt niet alle boosheid voorkomen, maar je kunt je wel ontwikkelen en leren. Daarom wil ik graag twee pilots per regio waarin we aan de slag gaan met de veranderende rol van de overheid. Mijn interesse gaat uit naar de mensen die dingen fundamenteel anders willen doen. Dáár kunnen we het meeste leren om het vervolgens ook anders te gaan doen. Ambtenaren zijn zich hiervan bewust. Ze willen luisteren, maar deze ideeën ook gaan uitvoeren is een volgende stap. Dat betekent loslaten en dat is écht moeilijk voor de overheid. Een gemeenteraad bijvoorbeeld wil grip hebben. Loslaten lijkt dan tegenstrijdig. Dus wat maakt dat we het los kunnen laten? En wat betekent dat dan voor de tevredenheid voor de bewoners? Ik vind dat we moeten experimenteren met nieuwe verhoudingen. Op nationaal niveau is er een groepering die onder de naam 'Code Oranje' hiermee aan de slag gaat. Ik vind dat we daar in Gelderland ook mee moeten oefenen. En als dat hier ontstaat, dan sta ik daarvoor open."

Bea Schouten bij de aftrap van de Leefbaarheidsalliantie.

Foto's: Dayenne Buijs

Je kunt niet altijd iedereen tevreden houden

Waar de overheid moet leren om los te laten, ziet Bea ook een uitdaging voor bewoners: "Mensen moeten leren om te denken en handelen vanuit het algemeen belang. We zijn het 'samen', het gemeenschappelijk belang, wat uit het oog verloren. Eigenlijk zijn we een gezin in het groot. We kunnen niet allemaal onze zin krijgen. Het recht van de sterkste is ook niet altijd het beste. Daarom moeten we durven kiezen. En altijd weer dat algemeen belang afwegen. Dat is ook democratische legitimiteit. Niet alleen naar de grootste roepers luisteren, maar met elkaar kiezen. En daarbij recht doen aan

minderheden. Politiek leiderschap betekent in die zin ook dat je niet alles goed hoeft te vinden. We moeten meer benoemen en duiden dat niet iedereen tevreden zal zijn. Ik verwonder me over de agressie jegens mensen in het sociale domein zoals ambulancepersoneel en politici. Ik denk dat er een omslag komt, want dit kan toch niet! Ambulancepersoneel dat zijn werk niet kan doen. Dat is echt óngelooflijk. We moeten met elkaar in gesprek gaan, maar ook gezag leren accepteren. Punt! Dat is nog een lange weg, maar ik wil hier wel eerste stappen in zetten; zodat we weer vanuit redelijkheid met elkaar kunnen praten. Je kan niet ontwikkelen als je alleen aan je eigen belang hecht."

Leer!

Terug naar de Leefbaarheidsalliantie. We vragen Bea hardop te dromen: "Ik hoop dat we straks minimaal zes voorbeelden hebben, maar liever nog twaalf en dan heel verschillend van aard. Over bijvoorbeeld overheidsparticipatie en nieuwe democratie. Vervolgens wil ik met deze voorbeelden het gesprek aangaan in andere gebieden om zo weer van elkaar te leren. Enthousiasmeren en inspireren om de voorbeelden verder te brengen. Het doel van deze experimenten is vooral leren!" ■

Code Oranje

Een groep van enkele honderden burgemeesters, wethouders, raadsleden, actieve burgers, wetenschappers en ondernemers heeft een initiatief gelanceerd voor verandering van de politieke democratie. Dat onder de naam Code Oranje.

Code Oranje wil af van het traditionele politieke Haagse coalitieakkoord. Hiervoor in de plaats komt een burgerakkoord dat is gebaseerd op ideeën in de samenleving, dwars door politieke kleuren en bevolkingslagen heen. Dit akkoord behelst de grote vraagstukken die de komende jaren worden aangepakt en wie daarin worden betrokken. In veel dorpen en steden is al ruime ervaring opgedaan met vormen van nieuwe democratie. Daar waar dit gebeurt, moet vertrouwen en nieuwe inspiratie ontstaan.

Ik zie, ik zie... Deep Democracy

Joël Rijnaard

Deep Democracy staat de laatste tijd veel in de aandacht. Deze vorm van besluitvorming werd ontwikkeld in de jaren negentig door Myrna en Greg Lewis in het bedrijfsleven van Zuid-Afrika. In plaats van te streven naar consensus gaat deze methode er vanuit dat we van mening mogen verschillen en hier iets van kunnen leren. Door actief op zoek te gaan naar afwijkende perspectieven krijgt de minderheid in een groep een stem. Hierdoor wordt het groeps potentieel optimaal benut en dat maakt besluiten sterker. Nieuwe spelers en nieuwe spelregels in het sociaal domein, zoals burgerparticipatie, sociaal ondernemers en bewonersinitiatieven, vragen om nieuwe vormen van besluitvorming. Deep Democracy maakt de groepsdynamiek zichtbaar en hanteerbaar.

Een simpel voorbeeld om uit te leggen hoe Deep Democracy (DD) werkt: Een gezin van zes personen heeft besloten te stemmen over wat zij 's avonds gaan eten. Ze besluiten dit met Deep Democracy te doen. Allereerst verzamelen zij alle perspectieven. De ouders stellen zuurkool voor en de vier kinderen patat. De ouders zijn op dit moment in de minderheid en hen wordt gevraagd waarom zij niet voor patat kiezen. Zij geven aan dat patat ongezond is en dat ze behoefte hebben aan een gezonde maaltijd. Deze wijsheid wordt verspreid naar de meerderheid die voor patat gekozen heeft, door te vragen wie de behoefte aan een gezonde maaltijd herkent. Hier blijkt dat twee kinderen ook wel gezonder willen eten. Omdat in dit voorbeeld een duidelijke meerderheid voor patat kiest gaat het gezin hiervoor. Maar er wordt wel de vraag aan de minderheid gesteld: 'Wat heb jij nodig om vanavond ook patat te eten?' Hieruit komen twee antwoorden: dat we vandaag een salade toevoegen aan de patat en dat morgen groente de basis is voor het avondeten. Het gezin gaat opnieuw stemmen en vraagt: 'Als we een salade toevoegen aan de patat en morgen groente de basis is voor het avondeten, wie kiest er dan vanavond voor patat?' Uiteindelijk gaat iedereen akkoord.

Jitske Kramer (Academie voor Organisatiecultuur) en Yonathan Keren (The Dialogue Hunters) zijn doorgewinterde DD-instructoren en -beoefenaars en leggen hieronder uit wat Deep Democracy zo krachtig maakt.

Wat raakte je in Deep Democracy?

Jitske: "De mogelijkheid om met betrekkelijk eenvoudige gesprekstappen oprechte en moedige gesprekken te voeren, waarbij de stem van de minderheid tot en met de besluitvorming gehoord en benut wordt. We zijn op zoveel plekken eraan gewend geraakt dat leiders besluiten nemen, waar we vervolgens lekker op kunnen mopperen. Of aan situaties waarin de vernieuwende inzichten van een junior of de inzichten van een stillere medewerker niet gevraagd of gehoord worden. Met Deep Democracy zorg je dat alle invalshoeken aan bod komen, zodat de kwaliteit van een besluit verbetert en het gedoe in de onderstroom vermindert."

Yonathan: "Ik was geïmponeerd door het vermogen van Myrna Lewis om groepsdynamiek te volgen en te omschrijven op een praktisch en instinctief niveau. Ik had veel trainingen gezien in het bedrijfsleven en vond het doorgaans lariekoek. Met name leiderschapstrainingen zijn erg gebaseerd op diagnose. Je valt binnen een model onder

één van de types of één van de rollen. Deep Democracy is gestoeld op role theory en dat betekent dat je begrijpt dat iedereen in elke situatie iemand anders kan zijn. Eigenschappen, meningen en gevoelens zijn niet aan een mens gebonden, maar bewegen vrijelijk tussen mensen en in groepen."

Wat is volgens jou de essentie?

Jitske: “Dat verschil er mag er zijn. Om elkaar te vertrouwen hebben we overeenkomsten nodig. En voor een goede samenwerking is een gezamenlijk doel essentieel. Maar tegelijkertijd weten we dat we over veel dingen anders denken, we verschillende belangen hebben, verschillende ideeën hebben. Laten we deze verschillen niet wegpoetsen, maar benutten. Sterker nog, laten we de verschillen als uitgangspunt nemen; ‘wat ontzettend leuk dat we allemaal andere ideeën hebben om van A naar B te komen’... Deep Democracy leert je gemak te hebben met het ongemak van een conflict, van tegenstellingen.

Yonathan: “Het is een uitnodiging om naar de wereld te kijken door de bril van neutraliteit en compassie. Neutraliteit is een problematisch woord. Mensen associëren het vaak met een koud, afstandelijk Zwitserland. Maar in mijn ogen is juist het tegendeel waar. Neutraliteit en compassie zijn hetzelfde ding. Compassie betekent dat we de dingen die we in een ander zien in onszelf kunnen zien en kunnen accepteren. Hiermee bedoel ik dat ik niet anders ben dan een ander.”

Is Deep Democracy een voorbijgaande hype of het ei van Columbus?

Jitske: “Nee, het is niet hét ei van Columbus, maar het is ook geen modegril. We leven in een complexe tijd, in een verhitte wereld. Veel organisaties zoeken naar nieuwe hiërarchische lijnen. Naar vormen van participatie en co-creatie waarbij veel verschillende partners (bewoners, afdelingen, klanten en organisaties) aan tafel zitten. Internationalisering, diversiteit op de werkvloer. Kennis is geen macht meer, want op internet te vinden. De macht is verschoven naar diegenen die multidisciplinair en met vele partijen samen kennis en ervaringen kunnen samenbrengen en combineren. DD biedt voor deze uitdagingen een aantal waardevolle skills en inzichten.”

Yonathan: “Oh het is absoluut niet het ei van Columbus. Het is niet de enige route om meer compassie te creëren en om betere beslissingen te nemen. Of het een hype is kan ik niet zeggen. Een hype heeft de connotatie: het is populair maar heeft niet heel veel om het lijf. Misschien is het nu heel gepast en verdwijnt het weer. Met name Jitskes werk en deze tijd zorgen ervoor dat DD bekender wordt.”

Is Deep Democracy voor iedereen toepasbaar?

Jitske: “De methode is niet moeilijk te leren of toe te passen. Wij trainen mensen bij defensie, in gemeenten, scholen, zorginstellingen, financiële instellingen, consultants en accountants. De hamvraag is of je bereid bent te geloven dat ideeën van anderen die van jou kunnen verrijken. Laatst had ik in mijn training twee leden van een schoolbestuur. Al twee jaar was er op hun school veel geruzie en gedoe rond het gebruik van mobieltjes in de klas. Na de training

De grondleggers

Myrna en Greg Lewis ontwikkelden hun ‘Lewismethode’ van Deep Democracy, toen ze de opdracht kregen om het elektriciteitsbedrijf van Zuid-Afrika om te vormen van een racistische, in de Apartheid gewortelde organisatie, naar een inclusieve organisatie. Er heerste verwarring en er bestonden veel spanningen op alle niveaus. Mensen die nooit iets te zeggen hadden gehad, hadden nu inspraak. Mensen die altijd macht hadden gehad, hadden die ineens niet meer. Myrna en Greg Lewis haalden principes uit de psychologie uit hun therapeutische setting en vertaalden die naar een pragmatische en praktische werkwijze bij het begeleiden van groepen.

hebben zij alle betrokken docenten in de sporthal bij elkaar geroepen en met behulp van de net geleerde DD tools de onderlinge irritaties bespreekbaar gemaakt en zijn ze voor het eerst in al die tijd tot een gedragen besluit gekomen over ‘Wat te doen met mobiele telefoons?’ En iedereen houdt zich hier nu ook aan. Het gevolg is veel meer rust in de school en in de klas. Kinderen kunnen zich focussen op studeren en leren. Dat is impact!”

Yonathan: “Er is een kinderboekje gemaakt van DD. Volgens mij ging het over de dieren die verstoppertje gaan spelen, maar de giraffe is verdrietig want die is te lang en kan zich niet verstoppen. Dus vragen de dieren: ‘Wat heb jij nodig om mee te doen?’ ‘Nou’, zegt de giraffe, ‘dat we in het bos verstoppertje gaan spelen, want dan kan ik me achter hoge bomen verstoppen.’ Dat kan een kind.”

Wat is er minimaal nodig?

Jitske: “Minimaal is er de bereidheid nodig om naar verschillende meningen te willen luisteren. Vervolgens de wil om samen te strijden voor het hoogst haalbare. Daarnaast moet het duidelijk zijn wie waarover mee mag beslissen; wat beslis je met z’n allen en waarover beslist de portefeuillehouder, de baas. Inspraak vragen voor iets waar eigenlijk al over is besloten maakt mensen terecht boos en wantrouwend. Dus: wil je werkelijk alle perspectieven horen? Durf je dat? Want wanneer je als leider na het verzamelen van alle invalshoeken en een diep democratische stemming toch een ander besluit neemt, dan kan dat, maar moet je wel een heel goed verhaal hebben.”

Yonathan: “Als je een organisatie binnenkomt met DD waarin leiders zitten die een klassieke autocratische stijl willen handhaven dan is dat ook goed, maar dan werkt het niet. Er mag geen verborgen agenda zijn om het toch een andere kant op te sturen. Mensen moeten het willen.” ■

Halen en brengen in het Huis van Renkum

Henriëtte Neuijen

Nilay Kulçi is geboren en getogen in Renkum. Ze is sociaal ondernemer en drijvende kracht achter het ontmoetingscentrum Huis van Renkum, midden in het dorp. Tegen lunchtijd is het daar gezellig druk geworden met eters die trek hebben in soep en een praatje in een ongedwongen omgeving.

“We hadden eens iemand op bezoek die wilde kijken of ze zich nuttig kon maken als vrijwilliger bij het Huis van Renkum. Ze knoopte gesprekjes aan met mensen en kwam bij mij terug met de opmerking: ‘Maar Nilay, iedereen die ik hier spreek zegt dat ie vrijwilliger is. Waar zijn de cliënten?’” Nilay Kulçi lacht bij de herinnering. “Dat is nou precies zoals ik het fijn vind; een plek waar mensen van alle kleuren en leeftijden elkaar ontmoeten op basis van wederkerigheid en van betekenis zijn voor elkaar. Brengen en halen. Zoals de vrouw die voor de lunch als vrijwilligster in de keuken werkt en ‘s middags spelletjes doet met ouderen om beter Nederlands te leren spreken.”

Een tafel en vier stoelen

Het Huis van Renkum is heel organisch ontstaan. Nilay hield zich als zelfstandig ondernemer bezig met advies op het gebied van intercultureel ondernemerschap. Op een gegeven moment kwamen er verschillende lijnen bij elkaar. Via haar werk maar ook privé kreeg Nilay te maken met de zorgsector en ondersteuningsvragen. Ze vroeg zich af hoe allochtone ouders omgaan met vragen over zorg en opvoeding. En wat denken mensen eigenlijk over al die nieuwe uitgangspunten in de zorg, zoals zelfredzaamheid en langer thuiswonen. “Toen ben ik van het ene moment op het andere een inloopmorgen begonnen. Samen met Nadia Mercan. Een tafel, vier stoelen en een pot koffie; meer was het niet. Maar het werd al snel een succes. Mensen hadden vragen over zorg en welzijn, maar er was ook behoefte om iets met elkaar te doen.”

Rita Weeda, oud-wethouder, schuift bij het gesprek aan. Ze kennen elkaar uit de politiek en Rita denkt mee over de zakelijke kant van het Huis van Renkum. Ze vult aan: “Er kwamen ook mensen die zelf een ‘rugzakje’ hadden. En het werd steeds duidelijker dat er vraag

was naar ontmoeting en activiteiten. Ik waarschuwde: ‘Pas op dat de inloopmorgen niet stuk loopt op zijn eigen succes’. Toen hebben we de stap genomen om een stichting op te richten en te verhuizen naar een groter pand.”

Kruisbestuiving

De kern is ontmoeting en contact. Van daaruit ontstaat er meer: andere activiteiten, samen eten... Het ideaal is dat mensen zelf met een idee komen en daar hulp bij vragen in plaats van andersom. Nilay geeft een voorbeeld: “Iemand met beginnende dementie wilde graag dat andere bezoekers beter zouden begrijpen wat dat met iemand doet. Dat is dan aanleiding om een informatiebijeenkomst te organiseren en samenwerking te zoeken met andere partijen die daar verstand van hebben. Dat werkt veel beter dan wanneer wij een activiteit bedenken in de hoop dat het aanslaat.”

Mensen met een lichte hulpvraag kunnen goed begeleid worden, omdat de bezoekers veel voor elkaar doen en er bovendien vrijwilligers zijn die zich in willen zetten. Er zit wel een grens aan wat het Huis van Renkum aankan: “Ik houd van diversiteit in een groep. De kruisbestuiving tussen jong en oud, verschillende culturele achtergronden, wel of geen zorgvraag. Waar wij wel onze eigen beperking erkennen, is bij mensen met een zwaardere rugzak. Dan zijn de lijntjes kort met partners als het sociale team. Er komen ook mensen bij ons binnen die een indicatie hebben voor het verpleeghuis of beschermd wonen. Omdat we laagdrempelig zijn, is de benodigde zorg en aandacht die iemand nodig heeft niet van het begin af duidelijk. Dan moeten we uitkijken dat er niet teveel gevraagd wordt van onze vrijwilligers.”

Verantwoord

Er komt wel wat meer ruimte voor professionele begeleiding. De gemeente Renkum heeft het welzijnswerk opnieuw aanbesteed en het Huis van Renkum is een van de organisaties die een rol hebben gekregen. Met ingang van 2017 is er financiering voor 1 fte, maar daar moeten ook de huisvesting en andere vaste lasten van betaald worden. En hoe ga je de resultaten verantwoorden? Nilay: "De gemeente denkt in KPI's, kritische prestatie-indicatoren. Onze papierwinkel ziet er heel anders uit. Als je hier binnenkomt leggen we je niet meteen een registratieformulier voor je neus, we willen allereerst veiligheid bieden. En wij leggen alleen vast wat echt nodig is, bij voorkeur als zich daar een goed moment voor aandient. Je moet immers weten wie je moet bellen als iemand onwel wordt. En zo zoeken we ook naar een manier van verantwoorden die bij ons past. Hoe? Ik denk dan bijvoorbeeld aan horizontale verantwoording, dus de gebruikers bevragen. Of de participatieladder gebruiken om de zelfredzaamheid van deelnemers aan te geven. Maar het is nog wel een punt dat wij onder zoveel beleidsvelden vallen, dat we niet onder een noemer te vangen en in te delen zijn."

Het Huis van Renkum heeft volgens Nilay veel draagvlak in het dorp: "We worden vaak gesponsord en veel clubs vergaderen hier, dat levert ook inkomsten op. Maar financieel-technisch is het ingewikkeld. Ik leg, bijvoorbeeld in natura, bij via mijn eigen bedrijf." Rita Weeda verkent welke andere financiële bronnen ze kunnen aanboren. Het groeifonds, de regeling gemeenschapshuizen? Het is een vak apart. En het moet ook passen: "Als je een beroep doet op zorggelden omdat je dagbesteding biedt, dan hoort daar ook een individueel zorgplan bij en een rapportage per cliënt. Dat verhoudt zich slecht

met de gelijkwaardigheid zoals we die hier kennen. En je haalt met het geld ook een berg administratie binnen. Willen we daar onze dure tijd aan besteden? Onze kracht ligt juist in het bieden van een alternatief, naast wat er al is."

Val er niet in

Enthousiasme en bevoegenheid heeft een keerzijde: je kunt jezelf ook voorbij lopen. Nilay en Rita zijn het erover eens dat het een valkuil is om te veel te gaan doen. "Wat je doet heeft zin en dat brengt je in een flow. Maar van de adrenaline die het geeft kun je ook jezelf voorbij lopen."

Nilay: "Laat je niet bepalen door financiële eisen enkel en alleen omdat het geld oplevert. Denk niet voor anderen en durf te vertrouwen op het oplossingsvermogen van mensen. Heb het lef om nee te zeggen tegen dingen die niet bij je passen en blijf trouw aan de koers waar je in gelooft." ■

Nilay Kulçi:

"Neem je iemand achterop of leer je hem zelf fietsen?"

Foto's via Facebookpagina van Huis van Renkum

Het ritselt in Voorstad Oost

Henriëtte Neuijen en Christa Vogel

We interviewen Gerlinda Tjihuis in het prachtige stadhuis van gemeente Deventer: tussen honderden uitvergrote fingerprints van Deventernaren, die fungeren als kunstzinnige zonweringen. De gebiedsmanager van de wijk Voorstad Oost laat tijdens het interview haar telefoon standby staan, want ze kan gebeld worden door Hart van Nederland over vernielingen in de wijk na de wedstrijd van Go Ahead Eagles afgelopen weekend. Stadion de Adelaarshorst staat aan de rand van Voorstad Oost en de bewoners en de voetbalclub hebben een nauwe band met elkaar. De schade valt gelukkig mee, maar de bewoners zijn verontwaardigd over het gedrag van deze supporters. Het gaat namelijk wel over hún wijk, die ze eigenhandig hebben opgeknapt en waar ze trots op zijn. Dat was vijf jaar geleden wel anders.

Weg met vastgeroeste patronen

Niet meer doen

- standaard participatievormen
- praten over plannen en ambities
- alleen aansluiten bij initiatieven in de wijk
- procedures die elk bewonersinitiatief op voorhand al onmogelijk maken

Voortaan wel doen

- elke vorm van meedenken en meedoen kan en mag
- communiceren over resultaten
- projecten bedacht en uitgevoerd door professionals
- pragmatisch kijken naar kaders en beleid

Voorstad Oost is een gemengde wijk met sociale huur- en koopwoningen, dicht bij het centrum van Deventer. De gemeente was een aantal jaren geleden van mening dat voor deze wijk een grondige renovatie- en opknappbuurt genoeg zou zijn. Een groep bewoners dacht daar anders over. Zij zagen de problemen groeien en de onderlinge betrokkenheid in de buurt afnemen.

Na een knelpuntenanalyse moet de gemeente Deventer de bewonersgroep gelijk geven. Het gaat niet alleen om de openbare ruimte, er speelt van alles: wietteelt, armoede en andere problemen achter de voordeur. Er volgt een bespreekvoorstel, inspraaknota, raadsvoorstel en begrotingswijziging en dan ligt er in 2010 een visie, waar bewoners en ondernemers in de wijk over hebben meegedacht. Rond die tijd wordt Gerlinda Tjhuis gevraagd om als gebiedsmanager leiding te gaan geven aan de wijkontwikkeling. Ze zegt ja, op voorwaarde dat ze het anders mag doen dan ze tot nu toe heeft meegeemaakt. Dus geen lange participatieprojecten en standaard participatievormen, die achter een bureau bedacht zijn door ambtenaren. Hoe wel is dan nog niet helemaal duidelijk. In elk geval kleinschalig. En zo is het ritselmanagement uitgevonden.

Ritselmanagement uitleggen

Ritselmanagement gaat over doen wat nodig is. Op een pragmatische manier, die het best past bij wat jij of de ander wil bereiken en vanuit de goede intentie. Dit beperkt zich niet tot bewonersinitiatieven (en het faciliteren daarvan), maar vraagt ook dat je zo nodig een rol vervult in het wegnemen van regels en beperkingen in het systeem of het slechten van bestuurlijke hobbels. Om te ritselen moet je dus de nodige lenigheid hebben om te schakelen tussen de leef- en de systeemwereld en tegelijkertijd tussen de niveaus van bewoners, organisaties en de politieke arena. Zo beschrijft Gerlinda Tjhuis het zelf in haar boekje *Ritselmanagement voor dummies*.

Daarmee gaat een aantal vastgeroeste patronen overboord en zijn er nieuwe pijlers die houvast geven om anders te werken. Denk aan: Ritselen ofwel de lokale bronnen aanboren in een buurt, zodat sociale netwerken belangrijker worden. Zelf ondernemend zijn en anderen stimuleren hun ideeën uit te voeren. Echte relaties aangaan en je niet verschuilen achter je rol van professional. Aandacht geven en attent zijn, is ook al zoiets wat je vooral mee moet nemen naar je werk, zodat mensen zich werkelijk gezien en gehoord voelen. Initiatieven niet overnemen; als een idee niet van de grond komt is het kennelijk niet het goede moment en dus prima als het niks wordt.

Geveltuintjesacademie

“In het begin ging ik gewoon naar de bingo”, vertelt Gerlinda, “om rechtstreeks van mensen te horen wat er speelt in de buurt en wat zij belangrijk vinden. Op die manier sprak ik een buurtbewoner die klaagde dat de gemeente veel te weinig deed aan het onderhoud van zijn straat. Maar eigenlijk bleek dat hij graag een geveltuintje wilde. En dat hij al bij de gemeente was gaan vragen hoe dat dan ging en vervolgens een ingewikkeld contract kreeg en een dik pak papier met regels en voorwaarden. Dan snap ik wel dat hij afhaakt.”

Dit was een moment waarop Gerlinda ging ritselen en met succes, want er zijn inmiddels 180 geveltuintjes. De initiatiefnemer en zijn buurman zijn directeur van de ‘geveltuinacademie’. Ze leggen in een instructievideo op youtube uit hoe je zo’n tuintje inricht en organiseerden een geveltuintjesfeest. Samen met de gemeente is er een sterk vereenvoudigd A4-tje gekomen met de belangrijkste voorwaarden voor een geveltuintje.

Dat het er leuk uitziet is één ding, maar waar het Gerlinda vooral om gaat, zijn de - wat zij noemt - effecten van de tweede en derde orde: samen die tuintjes aanleggen, elkaar leren kennen, het gevoel van eigenwaarde omdat je met elkaar iets bereikt. “Ik geloof dat op lange termijn die effecten veel belangrijker zijn dan dat er fysiek iets moois komt. Dit was zo’n straat waar de bewoners echt niet met jouw ambtelijke klankbordgroep mee gaan doen. Voor mij is dat dan een reden om extra te investeren en meer te faciliteren, om toch een opening te krijgen. Oké, dat kost je per bewoner een zak tuinaarde en een voucher om wat plantjes te kopen bij de bouwmarkt in de wijk, ook omdat mensen het niet altijd zelf konden betalen. Maar er komt wel iets in beweging! En zien bewegen doet bewegen.”

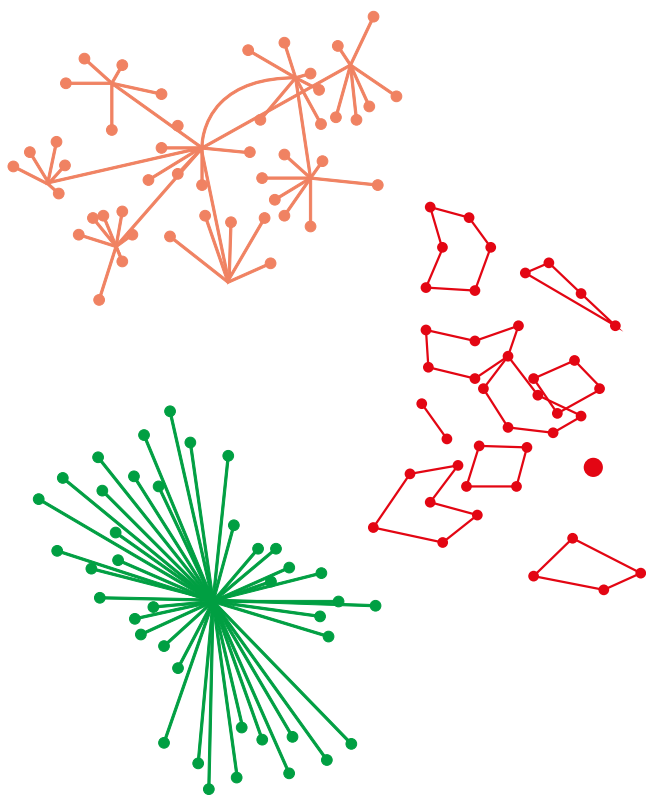
Hoofd, hart en handen

Gerlinda: “In de beginjaren is loslaten juist harder werken en meer uren inzetten in plaats van minder. Relaties leggen, benaderbaar zijn, aanspreekbaar zijn in de wijk en op facebook, afspraken nakomen, feestjes bouwen om elk succesje te vieren en zichtbaar te maken. En zo gaat het balletje rollen.”

“Voor beroepskrachten is het vaak de eerste reflex om aan te sluiten bij een bestaande bewonersgroep, want dat is het makkelijkste. Zulke betrokken bewoners worden halve ambtenaren en voor je het weet ben je in een langdurig traject verzeild geraakt.” Gerlinda koos de strategie van ‘liefdevol verwaarlozen’. “Ik kwam op verzoek naar hun vergaderingen en natuurlijk kregen zij antwoord als ze vragen hadden, maar we wilden als team ook andere bewoners bereiken dan de standaardgroep.”

Drie modellen

Grofweg herkent Gerlinda drie type bewoners: de hoofd-, de hart- en de handtypes en daarnaast zijn er dwars door deze groepen heen mensen met een voorkeur voor een bepaalde overlegvorm (groen, oranje of rood). Eigenlijk moet je dus elke keer wanneer je iets wilt in de wijk jezelf afvragen wie je doelgroep is of wie de vrager is en welke combinatie van deze zes knoppen (drie modellen en drie mensentypen) dan de meest passende is. Daar pas je je houding, gedrag en taal op aan en niet te vergeten de participatievorm die je kiest. Als je bijvoorbeeld de doeners wilt aanspreken, kies je niet voor het groene model van één centrale klankbordgroep met de vraag om mee te DENKEN, maar zoek je veel meer naar een vorm waarin ze de handen uit de mouwen kunnen steken. Zaak is hierbij dus echt steeds heel bewust na te denken wat je doel is en wie je wilt bereiken. Dat kost tijd, maar levert je enorm veel op.

Gerlinda: “We kiezen onbewust al snel voor het groene of oranje model en dan bereik je de ‘usual suspects’. Met groen blijf je altijd zelf eigenaar en houd je de regie. Ik ben ervan overtuigd dat er juist in het rode model heel veel kracht en energie zit en dat we die bijna niet aanboren. Het gaat niet om beter of slechter, maar om bewust te kiezen wat het beste bij de situatie past.”

Verantwoorden

Als je gaat ‘ritselen’ kun je niet vooraf een dichtgetimmerd plan aanleveren met financiële onderbouwing. Gerlinda heeft vooraf circa dertig procent van haar begroting in beeld. Vanuit een cultuur van planning en control is dat natuurlijk moeilijk. Achteraf verantwoordt ze vanzelfsprekend elke uitgave tot op de twintig euro nauwkeurig: “Het is publiek geld, laat daar geen misverstand over bestaan.” Ook de verantwoording van resultaten kan niet op de standaardwijze:

“Onze gebruikelijke enquêtes richten zich op effecten van het eerste niveau: hoe ziet de buurt eruit? In navolging van Rotterdam hebben we met de statistische afdeling een variant ontworpen waarin ook zachte componenten een plaats hebben, om ook de indirecte effecten te vangen.

Als voorbeeld noemt ze een aantal bewoners die zich geweldig ergerden aan hondenpoep in het groenstrookje bij hun huis. De bewoners verzinnen een oplossing en plaatsten paaltjes en gaas. Zij deden het werk zelf, de gemeente leverde het materiaal. Is de hondenpoep nu daadwerkelijk minder geworden? Gerlinda: “De bewoners waren heel tevreden over hun actie en spraken hondenbezitters op het gedrag van hun honden aan. De feitelijke hoeveelheid hondenpoep was helemaal niet belangrijk meer.”

De breiclub is een ander voorbeeld. (Sinds september 2015 breien bewoners van Voorstad Oost aan ‘de langste Go Ahead Eaglessjaal’ met als streelengte drie kilometer, de omtrek van de wijk). Het zijn gezellige bijeenkomsten met vrouwen van verschillende achtergronden. Op een gegeven moment is het veilig genoeg om meer met elkaar te delen en dan blijkt de breiclub ineens als netwerk te kunnen functioneren. Zo kwam een deelnemster na een jaar weer aan het werk.

Gerlinda: “Zulke effecten wil je ook laten zien in je verantwoording, omdat ze minstens zo belangrijk zijn als de zichtbare resultaten. Dit vraagt dus ook een ritselende en creatieve houding in bijvoorbeeld het samen met financiën en statistiek zoeken naar andere manieren van verantwoording en monitoring. De extra aandacht wordt afgebouwd en nu we in de afronding zitten, doen we verhalenprojecten en ook dat is een manier om te laten zien wat er tot stand gekomen is. Niet in exacte cijfers, maar wel de beleving en tevredenheid van de bewoners. En terwijl de bewoners terugkijken en verhalen met elkaar delen, leren ze elkaar nog weer beter kennen en versterken ze het netwerk.”

Aanbesteden

Er zijn ook grootschalige openbare ruimteprojecten uitgevoerd in de wijk. Daarbij heeft de gemeente bij de aanbesteding als voorwaarde gesteld dat de aannemer een deel van zijn opdracht ter beschikking stelt aan de buurt. Zo hebben dertig bewoners de klus geklaard om een grote hoeveelheid tegels te verwijderen. Dat bespaarde de aannemer 10.000 euro, waarvoor de bewoners tegen inkoopprijs straatmeubilair, planten en groen konden uitzoeken. De aannemer moest het zelf met de bewoners regelen. Omdat het de eerste keer was kreeg hij ondersteuning van de gemeente, bijvoorbeeld om mensen bewust te maken dat er een mogelijkheid was om geld te verdienen voor hun buurt. Dat werd een groot succes, maar voor alle helderheid: als de buurt het uiteindelijk niet had opgepakt, waren de werkzaamheden gewoon conform planning uitgevoerd door de aannemer en was er alleen geen meerwaarde gehaald. De buurt weet inmiddels ook dat het zo werkt en weet dat de gemeente het dan niet alsnog voor hen regelt. Eigen verantwoordelijkheid dus (maar waar nodig met wat hulp)!

Foto: Daan Obdeijn

Tussen bewoners en strategisch beleid zit een gat

“Wat nog mist”, zegt Gerlinda, “en dat zie ik bij veel gemeenten, is de laag tussen bewonersinitiatieven en het strategisch beleidsniveau van de gemeente. Ik bedoel het operationele strategische niveau. De risico’s signaleren en mogelijkheden herkennen. Ik ben bijvoorbeeld bezig met marketing van de wijk. ‘Beleid’ pakt dat niet op, bewoners verzinnen het niet. Of denk aan de leegloop van een school. Dat is vaak een symptoom dat er meer aan de hand is. Vanuit beleid wordt er op een veel hoger (sectorale) manier gestuurd en het niveau van bewonersinitiatieven past ook niet bij het oppakken van een dergelijke opgave. Het verbinden van die twee niveaus doe ik nu, maar dat moet los van mijn persoon opgelost worden. Daar moeten we als gemeenten nog een antwoord op vinden.”

Soep voor vandalen

Het klinkt nu alsof alles alleen maar makkelijk verliep. Zo is het natuurlijk nooit. Voor beroepskrachten is het wennen om niet terug te vallen op vertrouwde werkwijzen en breder te kijken. Bewoners moeten over hun verantwoordiging heenstappen dat dingen niet meer voor hen gedaan worden. Veranderen schuurt. Maar het pragmatische werken, de rechtstreekse lijntjes en doen wat nodig is, heeft vorm gekregen. Kortom: managen door ritselen.

Op het niveau van de bewoners gaat het goed met de wijk. Op de vernielingen van de voetbalsupporters hebben ze samen met het buurthuis en het jongerenwerk een ludiek antwoord bedacht: als Go Ahead twee weken later weer thuis speelt, hangen ze spandoeken met positieve teksten op en trakteren ze de fans op soep en hapjes. Mooi toch: je eigenaar voelen van je wijk en als er iets gebeurt niet gaan klagen, maar er een positieve en ludieke draai aan geven. Een wijk met bewoners om trots op te zijn! ■

Gerlinda Tijhuis heeft de aanpak in Voorstad Oost beschreven in: *Ritselmanagement voor dummijs. Voor managers en beleidsmakers.*

Deventer, december 2015.

Download de pdf via www.geez.nu

Er gebeurt veel meer in de Voorstad Oost dan in dit artikel naar voren kon komen. Kijk voor de verschillende projecten in de wijk op de pagina van de gemeente:

www.deventer.nl/wonen/wijkvernieuwing/wijkvernieuwing-voorstad-oost

De wijk op facebook: www.facebook.com/VoorstadOost

Op de pagina ‘Voorstad Oost verbindt’ is het breiproject te volgen:

www.facebook.com/voorstadverbindt

Er zijn veel filmpjes gemaakt, onder andere de instructie voor geveltuintjes:

www.youtube.com/watch?v=Jzd9d1Iulxo

Techniek voor openheid

Netwerk Democratie wil mensen nauwer betrekken bij besluitvorming

Joël Rijnaard

Het is tijd voor een nieuwe democratie, vindt Josien Pieterse, de oprichter en directeur van Netwerk Democratie. De twee belangrijkste ingrediënten hiervoor zijn de burger (bottom up) en de digitale vernieuwers (digitale platforms). Volgens Josien is het hard nodig om de positie van burgers in maatschappelijke debatten te versterken, als het over grotere maatschappelijke vraagstukken gaat en als het over concrete onderwerpen in hun eigen buurt gaat. Met andere woorden: 'bottom up' is nog teveel 'top down' en dit verandert pas als de burger een sterkere positie krijgt.

'Voor je Buurt' was een van de eerste ideeën van Netwerk Democratie toen de organisatie net opgericht werd, ongeveer acht jaar geleden. Op dit digitale platform kan iemand met een goed idee voor de buurt donaties werven. Buurtbewoners zijn direct betrokken bij veranderingen in hun buurt. Tachtig procent van de campagnes is succesvol. Bijvoorbeeld een speeltuin in Veenwouden. De initiatiefnemer wilde de speeltuin interessanter maken voor een breder publiek door sporttoestellen te plaatsen voor de oudere jeugd en volwassenen in de buurt. Via de website haalde hij niet alleen geld op voor de aanschaf van de sporttoestellen, maar ook drie vrijwilligers om ze te plaatsen. Dus behalve om financiële steun (crowdfunding) gaat het ook om het werven van kennis, materialen of hulp (crowdsourcing). Een bewuste keus van Josien: "De crowdsourcing wilde ik er beslist in hebben. Als mensen geen geld hebben dan kunnen ze ook een dienst, ruimte of iets anders aanbieden. Waarde zit niet alleen in geld, maar ook in tijd en andere zaken. Het is op deze manier ook gelijkwaardiger. Als je het een niet hebt dan misschien wel het andere. En zo betrek je een bredere groep."

Online durven we meer

Met 'Voor je buurt' zijn tot nu toe meer dan vijftienduizend burgers bereikt, die gesprekspartner over hun eigen omgeving zijn geworden. Het is daarmee een van de grootste crowdfundingplatforms van Nederland.

Netwerk Democratie heeft het project aangejaagd en intensief ondersteund totdat het als zelfstandige stichting door kon gaan.

Deze werkwijze gebruiken zij in veel van hun projecten. Josien: "Je kunt Netwerk Democratie omschrijven als een platform voor maatschappelijke startups. We hebben een idee en ontwikkelen dat zover tot het op eigen benen kan staan. Dan gaan we weer door naar het volgende."

Josien vertelt dat het in het begin moeilijk was om mensen te overtuigen van een digitaal platform: "Mensen zeiden, 'zo werkt het niet in een wijk, daar ga je gewoon naar elkaar toe'. Maar dat gaat voorbij aan een nieuwe generatie die veel meer gewend is via een smartphone te communiceren. En in de grote steden is bovendien veel meer individualisme en afstand. Mensen durven helemaal niet zo goed zomaar bij elkaar aan te bellen en vinden het helemaal niet makkelijk om de verbinding te maken op het gemeenschappelijke. Soms is het eenvoudiger elkaar online te vinden. Dit is een voorbeeld hoe digitaal juist verbindt."

Massa maken

Met technologie kun je in korte tijd veel mensen bereiken op maatschappelijke onderwerpen en veel in beweging brengen, meent Josien: "Dit hebben we gezien tijdens de Arabische lentes en ook andere bewegingen zoals Black lives matter. De politiek in Nederland, maar ook veel burgers, is zich niet bewust van de technologische mogelijkheden voor een meer democratisch Nederland. Onze omgeving wordt steeds slimmer. Je kunt ervan uitgaan dat burgers steeds meer informatie genereren." Ze filosofeert verder: "Stel je eens voor dat een groot deel van de bewoners in een wijk waar veel verkeer rijdt, een fijnstofmeter op zijn huis zet. Dat

is heel goed mogelijk, deze apparaatjes zijn al ruim beschikbaar. Dan heb je een behoorlijke steekproef en heb je een stevig argument in handen als je de kwaliteit van de lucht wil agenderen. Omdat de technologie ver ontwikkeld is, kunnen burgers een relevantere stem hebben dan ze denken. Ze kunnen deze mogelijkheden meer benutten en hierdoor een andere rol in debatten innemen. De politiek realiseert zich nog niet dat het monopolie op kennis ter discussie gesteld zal worden. Dit monopolie bestaat nu uit kennisinstituten die verbonden zijn aan de overheid, maar daar staat binnenkort kennis tegenover die verzameld is door burgers. Daar kunnen interessante nieuwe bewegingen uit komen."

Veerkracht

Het sluiten van compromissen is eigen aan coalitiepolitiek. Veel mensen hebben daar moeite mee, stelt Josien, want als kiezer hadden ze een heel ander resultaat voor ogen: "Als je mensen meer betreft bij besluitvorming dan ervaren ze hoe het is om samen tot een oplossing te komen. Een burgertop is een goed voorbeeld waarin mensen dichter op het democratische proces zitten. Ze ervaren aan den lijve dat als ze met een groepje gezamenlijk tot een visie moeten komen, iedereen er anders over kan denken. En dat iedereen wat moet inleveren. Door dit te ervaren ontstaat er meer begrip voor het democratische proces. Meer zicht op het proces vergroot het draagvlak en draagvlak geeft veerkracht. Als meer mensen mee kunnen doen en het gevoel hebben dat ze een rol spelen in een democratisch proces dan kun je veel aan als samenleving."

Ideaal

Hoe de nieuwe democratie eruitziet, zit er voor Josien niet in een model dat een ideaalplaatje beschrijft. "De weg ernaar toe vind ik belangrijk en interessant. En dan denk ik aan een politiek die veel meer toegankelijk en open is, kritisch naar zichzelf kijkt, analyses uit de samenleving meeneemt, een andere ambtelijke cultuur heeft. Daar zitten we nog een heel eind vanaf, niet alleen de politiek maar ook de burgers. Ik denk dat burgers over het hele politieke proces kunnen meedenken en meebeslissen, van agenderen tot wetsvoorstel. In het begin van het proces zal een grotere groep meepraten en als de vereiste kennis specifiek wordt, wordt de groep betrokkenen kleiner, maar de bijdrage diepgravender en specialistischer. In Brazilië worden mensen geschoold door maatschappelijke organisaties hoe je begrotingen kunt lezen, zodat je als burger budgetten kunt monitoren. Als er een gelijkwaardig gesprek ten grondslag ligt aan besluitvorming, is het eindresultaat beter. Een toegankelijke politiek die aanspreekbaar is op het motiveren van besluiten: voor mij kan dat niet ver genoeg gaan." ■

Democratic Challenge

De Democratic Challenge is een driejarig programma van het ministerie van Binnenlandse Zaken, gericht op vernieuwing van de lokale democratie (2015-2017). Het programma wordt uitgevoerd door de VNG.

Democratic Challenge is een bottom-up experimenteerprogramma; lokale experimenten staan centraal. Het gaat om het verzamelen, bundelen en ondersteunen van experimenten voor vernieuwing van de lokale democratie. Het is een zoektocht naar nieuwe en innovatieve vormen, die passen bij een moderne netwerksamenleving. Dit gebeurt door het uitlokken, in kaart brengen, faciliteren, aansluiten en leren van concrete lokale democratie-experimenten. De ervaringen en lessen van de experimenten vormen input voor lokaal- en Rijksbeleid en worden actief verspreid onder verschillende doelgroepen (waaronder alle gemeenten). Afgelopen jaar hebben 99 experimenten zich aangesloten bij de Democratic Challenge. Op basis van die experimenten zijn 13 thema's geformuleerd waar kennismakelaars werken aan verbinden, leren en kennisontwikkeling.

Lokale vernieuwers kunnen nog steeds aanhaken en zo nodig ondersteuning krijgen bij de uitvoering. Kijk verder op www.democraticchallenge.nl

Crowdfunding voor maatschappelijke initiatieven

Niels Verboom

In een notendop is crowdfunding een vorm van financiering die van onderop wordt gerealiseerd en waarbij internet als kanaal wordt ingezet om geïnteresseerde investeerders te bereiken. In plaats van kapitaalkrachtige financiers van bovenaf met een renderend commercieel belang, zoals banken, investeerders of beleggers, komt crowdfunding tot stand vanuit een inhoudelijk belang.

Geslaagde crowdfunding kent vele investeerders die allen een relatief klein bedrag inleggen. Dat is heel anders dan de gebruikelijke manier waarbij een of enkele grote geldschietters gezocht worden. Omdat er vele kleine bedragen nodig zijn, is er op het moment dat het streefbedrag bereikt is, een stevig draagvlak voor het initiatief.

Voor wat hoort wat

Het inhoudelijke belang en de wederkerigheid in het crowdfunding-principe vormen de basis waarop investeerders besluiten financiële steun te geven. Wederkerigheid, oftewel 'voor wat hoort wat' zit in het gegeven dat de investeerder een tegenprestatie mag verwachten wanneer het initiatief met succes is uitgevoerd is. Die tegenprestatie kan materieel zijn, zoals een boek, of immaterieel bijvoorbeeld een toegangskaartje.

Crowdfunding is in het internettijdperk opgekomen vanuit crowd-sourcing, waarbij kennis, netwerken en competenties de inzet vormen in plaats van geld. Een initiatief kan op verschillende manieren gesteund worden, al dan niet in combinatie met elkaar:

1. Doneren: geld geven zonder een tegenprestatie.
2. Sponsoren: geld geven met een niet-financiële tegenprestatie.
3. Commercieel: geld geven op basis van inhoudelijke steun, maar wel met het doel het bedrag en eventuele baten terug te verdienen.

Sponsoring is daarbij de meest interessante vorm van financieren bij initiatieven op het niveau van straat, wijk of dorp. Immers, door het principe van 'voor wat hoort wat' moeten initiatiefnemers goed nadenken hoe zij hun investeerders, naast de eenmalige gift, langdurig kunnen binden en boeien als nadat ze hun initiatief hebben uitgevoerd.

Waardebonnen voor de buurt

Naast het landelijke Voorjebuurt.nl (zie pagina 16) is in Gelderland Ededoet.nl een interessant lokaal crowdfundingplatform. De gemeente stelt namelijk fictieve wijkbudgetten beschikbaar aan buurten in de vorm van waardebonnen voor elk huishouden met een waarde van vijf tot tien euro. Op het platform kunnen bewoners een initiatief plaatsen, inclusief het streefbedrag. Voor de initiatiefnemers is het vervolgens zaak fysiek en online draagvlak te winnen in hun eigen buurt om zoveel mogelijk bonnen te incasseren en te verzilveren. Als zij het streefbedrag hebben binnengehaald, wordt de fictieve waarde van de verzilverde bonnen uitgekeerd in klinkende munt, zodat het idee uitgevoerd kan worden. Dat initiatiefnemers als ambassadeur moeten optreden om anderen te winnen voor hun idee, heeft een positief neveneffect. De contacten die zo ontstaan vergroten de onderlinge betrokkenheid en dat is goed voor de leefbaarheid. ■

Er is genoeg te doen voor iedereen

Hanneke Goossens

Foto: Chris van den Akker

Joanne Bredero heeft een missie "Ik wil weg van het individualistische en negatieve en terug naar het gevoel dat we samen leuke en goede dingen doen. Elkaar helpen als het nodig is, klaar staan voor elkaar en open staan voor elkaar." Met 'Beesd voor elkaar' geeft Joanne als coördinator van multifunctionele voorziening Het Klokhuis concreet vorm en inhoud aan gemeenschapszorg.

Staan voor het bord met daarop een grote poster van 'Beesd voor elkaar' steekt Joanne van wal: "Inwoners moeten steeds meer zelf gaan organiseren en betalen waar het zorg en welzijn betreft. Gemeenten hebben sociale wijkteams opgezet om zorg en welzijn dichtbij huis te organiseren en impulsen te geven om bewoners te activeren. Uit onderzoek blijkt dat wijkteams onvoldoende doen waarvoor ze zijn ingesteld. Zij hebben een belangrijke rol, maar komen er niet aan toe om gezamenlijk met burgers verbeteringen te realiseren. Met 'Beesd voor elkaar' wil ik daarvoor zorgen: samen met de inwoners ga ik concreet vorm en inhoud geven aan gemeenschapszorg, het zoveel mogelijk zelf en samen in de buurt doen."

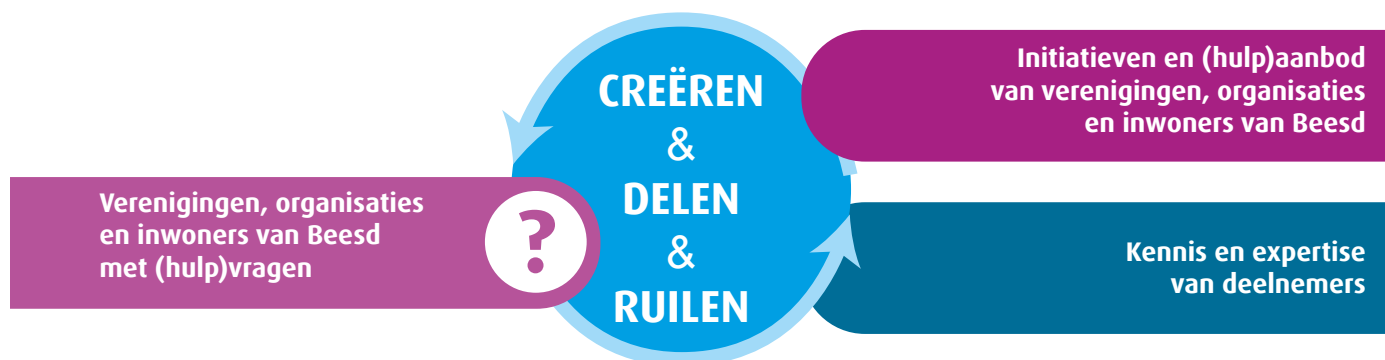
Een mooie kans

Vijf jaar geleden trad Joanne Bredero aan als coördinator van Het Klokhuis in Beesd;

een gemeenschappelijke, multifunctionele voorziening, die een ontmoetingsplek is voor de inwoners van Beesd. Het Klokhuis maakt samen met twee basisscholen en de bibliotheek deel uit van het Cingelplein. "Hier, op dit plein, komen alle faciliteiten samen", aldus Joanne. "Ik zag dat écht als een hele mooie kans. In Beesd gebeurt zo ongelofelijk veel. Er is genoeg te doen voor iedereen. Maar doordat het overkoepelende mist, weten we dat niet van elkaar. Daarom wil ik nu zichtbaar maken wat er hier gebeurt. Dan gaan mensen denken: 'Wat goed, daar wil ik aan meedoen!' Er wonen 3000 mensen in Beesd en zij willen heus wel wat doen. Ze willen zich misschien niet verbinden aan een vereniging, maar ik ben ervan overtuigd dat als ze wéten wat er speelt, ze wel wát willen doen. Je moet mensen aanspreken op hun kennis en expertise. Dat vinden ze prachtig. Dan worden ze gezien."

Rustig van onderop

"De basisgedachte van 'Beesd voor elkaar' is dat het van onderop gebeurt. Participatie kun je namelijk niet opleggen. Je moet participeren? Hoezo? Ik moet niks! Zo werkt dat niet. Daarom is mijn visie: rustig van onderop. Ik ben gestart met het bij elkaar roepen van alle 39 partijen met de boodschap: 'We moeten steeds meer zelf doen. Daar hebben we elkaar bij nodig. We moeten elkaar helpen.' Ik heb alle organisaties en verenigingen die werkzaam en actief zijn in Beesd uitgenodigd voor een themabijeenkomst met het motto 'de verandering vooruit!' om te praten over de leefbaarheid in Beesd. Eén van de deelnemers is het wijkteam van de gemeente Geldermalsen. Op deze manier koppel ik vrijwilligers aan professionals op drie thema's: cultuur & educatie, sport & recreatie en zorg & welzijn. Alle partijen werken op een gelijkwaardige

Joanne Bredero tijdens de Beweegweek

manier samen. Daardoor kunnen we er met elkaar invulling aan geven.”

Het hele dorp is eigenaar

“Wat mijn rol daarin is?”, herhaalt Joanne. “Noem mij maar gemeenschapszorgcoördinator. Ik steun, regisseer en faciliteer. Maar ik ben niet de eigenaar, het hele dorp is eigenaar van ‘Beesd voor elkaar’. Je hebt voor deze rol wel gevoel nodig voor partijen. Je moet verbindingen zien; ik breng mensen bij elkaar die uit zichzelf niet bij elkaar komen. En ik heb een duidelijk beeld voor ogen. Dat is soms lastig. Dat hebben andere partijen namelijk nog niet. Dat neem ik niemand kwalijk, maar daarin moet ik vertragen en geduldig zijn.”

Samen leuke en goede dingen doen

“Ik wil graag weg van dat individualistische en negatieve”, vervolgt Joanne. “Ik wil het gevoel weer terug dat we het goed hebben. Dat we samen leuke en goede dingen doen. En elkaar helpen als het nodig is, klaar staan voor elkaar en open staan voor elkaar. ‘Beesd voor elkaar’ is mijn bijdrage aan dat grotere

geheel. Het is heel makkelijk om te roepen dat alles achteruitgaat, maar ik geloof er in dat als je de krachten bundelt je het wél voor mekaar krijgt. Eigenlijk werken we toe naar modern nabuurschap: op elkaar letten en voor elkaar zorgen. De uitdaging is dat we moeten dealen met het feit dat mensen veel mobieler zijn dan vroeger. Daardoor is men veel minder gebonden aan het dorp. Je wilt betrokkenheid bij het dorp, maar tegelijkertijd zijn mensen nu minder gehecht aan hun dorp. Dat is echt een uitdaging. Je kunt die ontwikkeling niet tegenhouden. Dat hoeft ook niet, want tegelijkertijd blijven mensen behoefte houden aan contact. Dat blijft.”

Ervaringen delen

“Ik geloof hier écht in. Dat is mijn motivatie. Ik wil deze visie dan ook graag breder uitrollen en de kennis en ervaring die we hier opdoen verder brengen. Daarvoor heb ik met een partner Stichting Gemeenschapszorg Nederland opgericht. We willen de positieve ervaringen uit Beesd bundelen en delen. Deze aanpak kan ook in andere dorpen werken. ■

Beesd voor elkaar

‘Beesd voor elkaar’ is een samenwerkingsverband van inwoners, verenigingen en organisaties in Beesd (gemeente Geldermalsen), die de rol van de zich terugtrekkende overheid voor een deel zelf gaan invullen. Van onderop wordt er geïnventariseerd wat er aan lokaal talent, kennis en expertise aanwezig is. Door het bundelen van deze (lokale) talenten, kennis en expertise ontstaat er een zelf-organiserend lokaal gemeenschapszorgnetwerk. Deelnemers aan het netwerk ondernemen en realiseren activiteiten en initiatieven die bijdragen aan de leefbaarheid en de sociale cohesie van Beesd.

Iedereen in beweging

Van 3 tot met 9 september 2016 vond in Beesd de Beweegweek plaats. De Beweegweek is ontstaan vanuit samenwerkingsverband ‘Beesd voor elkaar’, waarin tientallen organisaties zijn verenigd. Tijdens de Beweegweek stond gezond leven en lekker bewegen centraal in Beesd. De Beweegweek is bedoeld voor jong en oud. De week startte met het Beesd Bijzonder Toernooi, een voetbaltoernooi voor alle inwoners van Beesd, georganiseerd door Voetbal Vereniging Beesd. De Lingehof verzorgde gedurende de week een spelmiddag, gymles en een workshop valpreventie. Verder waren er een badmintonclinic, een basketballactiviteit, een (kinder)speurtocht en geheugenfitness. Ook de bibliotheek stond in het teken van sport en beweging. En Fietsclub Beesd organiseerde een fietstocht. De organisatie van Rondje Rhenoy gaf een hardloopclinic aan alle kinderen van de Beesdse basisscholen. De kracht van ‘Beesd voor elkaar’ is dat de initiatiefnemers als groep opereren en zich zo inzetten voor wat belangrijk is voor Beesd.

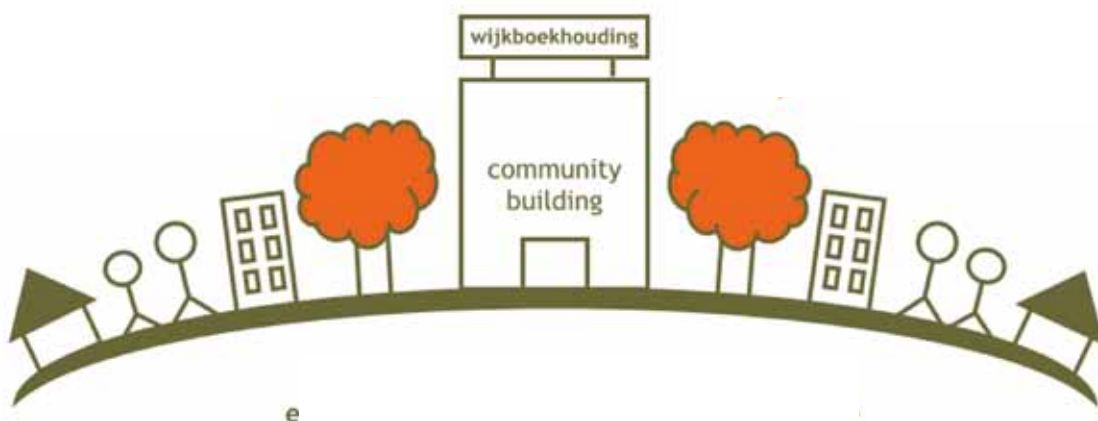

De all inclusive wijk is er voor iedereen

John Smeets

Links: Carla Onderdelinden, rechts Patricia van der Haak.

In de all inclusive wijk staan de inwoners van een wijk of dorp en hun talenten en wensen centraal. Omgeven door een lokaal netwerk van gemeente, woningbouwcorporatie, thuiszorg, mkb, bank en scholen, ontwikkelen ze samen nieuwe businessmodellen om vitale functies zelf te organiseren. Denk hierbij aan energie, zorg, onderwijs en voedselproductie. Verre toekomstmuziek? Als het aan Carla Onderdelinden en Patricia van der Haak ligt, is die toekomst zeer nabij.

Tot voorjaar 2016 werkten Carla Onderdelinden en Patricia van der Haak bij de provincie Gelderland. In het programma Energietransitie bracht de provincie lokale energie-initiatieven bij elkaar. Ze kregen de ruimte om te pionieren en organiseerden onder andere een conferentie rondom het thema 'nieuwe economie'. Een thema dat beiden enorm intrigeert en de basis vormt voor hun eigen onderneming: Transitiereizen.

Uitstapje

Laten we eens een korte trip boeken naar het Spijkerkwartier in Arnhem. Het is 2018, wat valt er te zien en te beleven? Buurtbewoners hebben een onderling zorgnetwerk opgezet, lenen elkaar spullen uit en delen vervoersmiddelen. Gezamenlijk wordt energie opgewekt en ingekocht. In de verpakkingsloze supermarkt wordt door een boer uit de omgeving biologische groente afgeleverd, die hij op verzoek van de buurtbewoners verbouwt. (Dat blijkt een stuk efficiënter dan ieder zijn eigen moestuin).

Er zijn de afgelopen jaren veel initiatieven ontplooid door bewoners uit de wijk in samenwerking met onderwijsinstellingen, de overheid en verschillende bedrijven. Een flink aantal van de bewoners, die voorheen werkzoekend waren, kan nu goed rondkomen van de dienst of het product dat ze leveren. Als vergoeding ontvangen ze soms geld, maar vaak is sprake van wederkerigheid van diensten.

Dit verhaal is meer dan een droom, op diverse manieren wordt er al aan gewerkt en het geeft een idee hoe een all inclusive wijk zich kan ontwikkelen.

Miljoenen besparen

"Inwoners van een wijk werken in een all inclusive wijk samen met leveranciers: gemeente, supermarkt, verzekeraar, zorginstelling, woningcorporatie, ondernemers en organisaties die je nodig hebt om

je leven te runnen", legt Patricia uit. Door collectief (op wijkniveau) in plaats van individueel (op huishoudenniveau) arrangementen te ontwikkelen, kun je de vaste kosten in een wijk enorm omlaag brengen. Er kunnen in Nederland echt miljoenen bespaard worden op energie-, woonlasten of zorgkosten. Tegelijkertijd kun je extra waarde creëren zoals het gezonder maken van je wijk, meer werk in je dorp, minder reiskosten enzovoort".

Het concept van de all inclusive wijk is ontstaan toen de verkoop van een landgoed in Nunspeet hun pad kruiste. "We zijn gaan kijken, maakten een exploitatieplan en voerden vele gesprekken. Wat we eigenlijk deden was het inventariseren van de waarden van het gebied en bedenken hoe je daarmee op een creatieve manier kunt ondernemen." Carla vervolgt: "We dachten, dat kunnen we overal doen! De kracht van het gebied in kaart brengen: bos, water, woningen, omringende organisaties. En vervolgens samen met inwoners en stakeholders businessmodellen maken.

De wijk aan zet

Carla: "Mensen komen naar ons toe omdat ze via social media of tijdens een presentatie over ons gehoord hebben. Vaak zitten er actieve wijkbewoners bij. Je begint met het benoemen en verzamelen van hun dromen en verlangens. Wat zijn de talenten? Dan vragen we aan de initiatiefnemer of hij wijkondernemer zou willen worden." Met het wijkbedrijf in oprichting, gaan die initiatiefnemers de wijk in en organiseren zij inspiratiesessies of een eerste wijkwandeling. Zo weet je waar de energie zit. Carla vertelt: "Dan kijk je of er groepen bewoners zijn die met iets aan de slag willen. Met groen, energie of een ander onderdeel. Tegelijkertijd bouw je aan het lokale netwerk, zodat je voldoende kracht hebt om een eerste project samen van de grond te krijgen."

Verbindende functies

Er zijn vier verbindende functies die helpen de all inclusive wijk te realiseren: het huishoudboekje, wijkbedrijf, wijkboekhouding en de wijkwijsheidsraad.

1. Wijkboekhouding

De wijkboekhouding geeft overzicht van de huidige geld- en waarestromen in de wijk. Carla: "Hoe lopen die? Denk aan inkomens van bewoners, pensioenen, hypotheekrenteaftrek, uitkeringen versus huurkosten, hypotheek, belastingen, boodschappen, telefoon & internet in een wijk. Breng daarnaast de inkomsten en uitgaven van gemeenten en bijvoorbeeld woningcorporaties in beeld. Als de blackbox van geldstromen en waardebronnen opengaat, krijg je zicht op bouwstenen voor nieuwe (collectieve) businessmodellen."

2. Wijkbedrijf

"Initiatiefnemers willen een plek in de wijk waar je collectief kan ondernemen. Maar ook professionele organisaties, zoals Alliander, een woningcorporatie, de gemeente en de bank, willen meer contact en samenwerking met bewoners. Daar heb je een professioneel wijkbedrijf voor nodig. Deze organisaties zullen vanuit hun eigenbelang aan een deel van dat wijkbedrijf mee gaan betalen. Zo kan er een team ontstaan van bewoners en professionals die samen die vitale functies in een wijk of dorp gaan organiseren," licht Carla toe.

3. Wijkwijsheidsraad

De wijkwijsheidsraad gaat over besluiten. Patricia: "Stel je voor je krijgt van de gemeente het budget voor onderhoud van het groen. Dan zul je ook moeten gaan besluiten: 'Gaan we gras zaaien? Komt er een speeltuin of een hondenuitlaatveldje?' Daar helpt de wijkwijsheidsraad bij.

4. Huishoudboekje

Het huishoudboekje geeft inwoners inzicht in nieuwe huishoudbusinessmodellen. Carla: "In de nieuwe economie gaan mensen zelf hun eigen energie opwekken, een kamer verhuren via airbnb, spullen delen, samen een reclamezuil exploiteren, etc. Het huishoudboekje maakt de mogelijkheden inzichtelijk en toetst in hoeverre je al sensitief bent voor de nieuwe economie."

Open data

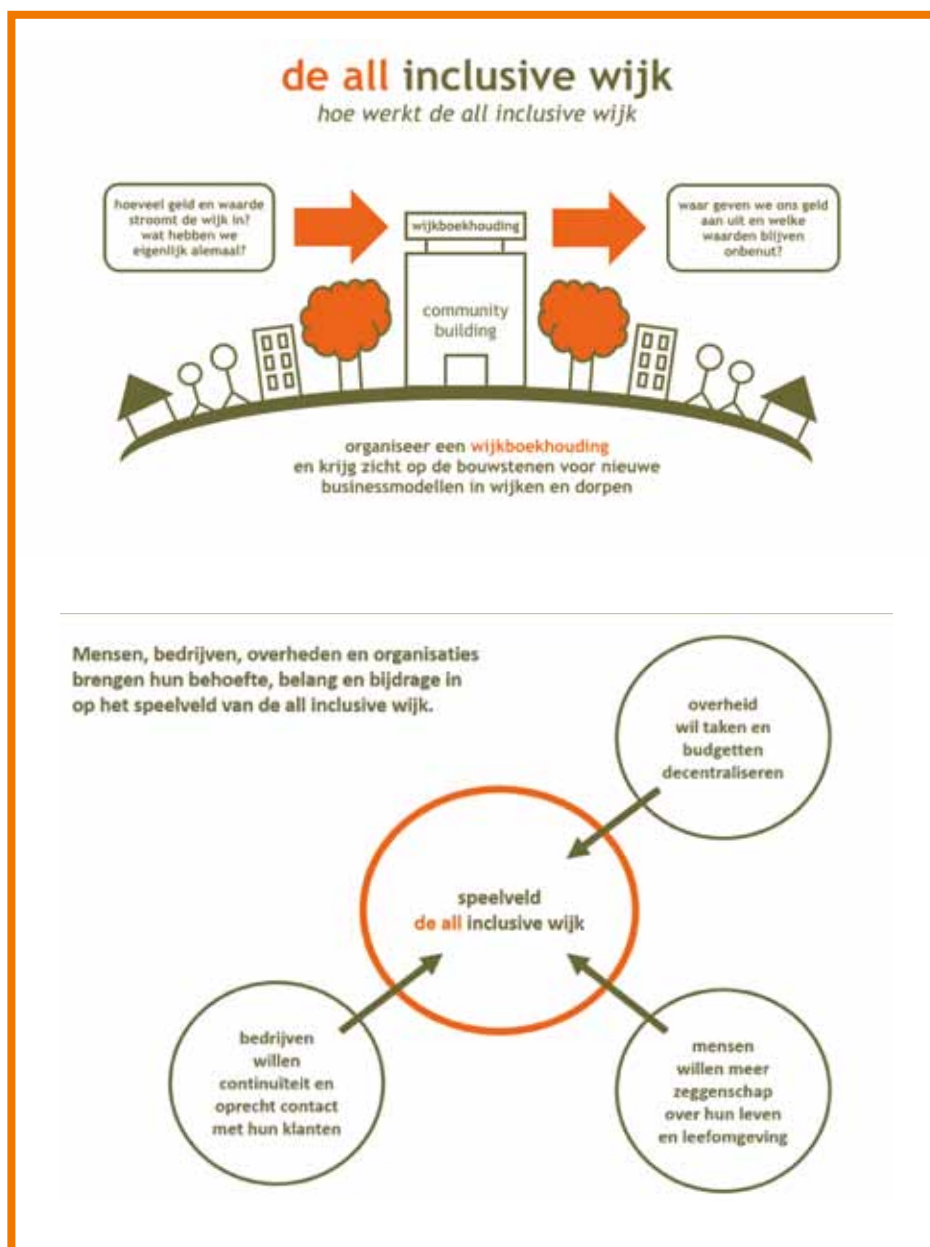
Parallel kun je de wijkboekhouding inzetten. Gericht op die onderwerpen die in de wijk interessant zijn: welke waarden zijn er in dat gebied, hoeveel groen is er, hoeveel geld stroomt er? Patricia: "Het ligt voor de hand dat gemeenten informatie voor de wijkboekhouding beschikbaar stellen aan hun inwoners: de participatiesamenleving komt namelijk pas echt van de grond als de overheid participatie infrastructuur gaat aanleggen. Zoals de wijkboekhouding. Die dient overigens ook het belang van de gemeente zelf: ze draagt bij aan het activeren van burgers en het past bij doelstellingen rond open data en global goals. Bovendien is het een mooi instrument voor communicatie met inwoners."

Tempo!

Carla en Patricia bruisen van de ideeën. Zo hebben ze een collectief eigen vermogen in de wijk voor ogen. "Dit kan een stukje grond zijn, maar ook een woonhuis dat eigendom is van de wijk. Een hophuis, waar je in en uit kunt hoppen. Bijvoorbeeld als je je eigen huis fiks wilt verbouwen. Het is fijn als je dan toch in je eigen wijk kunt blijven wonen. Je kinderen kunnen makkelijk naar school en jij kunt de verbouwing op de voet volgen. Op het moment dat niemand het huis nodig heeft, verhuur je het op airbnb", zet Patricia uiteen.

Transitiereizen is met een aantal gemeenten in de regio in overleg om launching customer te zijn voor de wijkboekhouding. Daarnaast zijn ze bezig met productontwikkeling, het geven van trainingen, lezingen, het uitbreiden van het netwerk van wijken en partners en het organiseren van financiering. Lees meer op www.transitiereizen.nl

Energie hebben beide initiatiefnemers ook volop. Patricia: "Het zou enorm versnellen als overheden en organisaties de financiën vrijspelen om de nieuwe economie vorm te geven. Elke wijk zou een wijkbedrijf moeten hebben voor maatschappelijke research & development. Dan kunnen wij opschalen en mensen betaald aan het werk zetten." Carla vult aan: "Veel organisaties hebben last van de eigen verkokering, willen transformeren en met ons het gesprek aangaan. De tijd is rijp voor verandering." ■

Dorpsvernieuwers trekken samen op “Als ik wist wat de manier was, was ik nu schatrijk”

Anja van de Boer

Foto: Ceciel Kolkman

“Als je met z'n allen een plan maakt, kan de gemeente geen nee zeggen”, zegt Jos Kolkman september 2013 in Trouw. “Maar als de gemeente zonder overleg hetzelfde plan op tafel had gelegd, was hier nog geen schop in de grond gegaan. Dan waren we nu nog druk met de bezwaren”. Als voorzitter van Zieuwents Belang benadrukte Jos Kolkman ruim drie jaar terug het belang van samenwerken. Hoe gaat het nu in Oost Gelre? Lukt het de inwoners om samen op te blijven trekken met de gemeente? In gesprek met Jos Kolkman.

Jos Kolkman is nog steeds voorzitter van Zieuwents Belang. “De energie die er drie jaar terug was toen we de Dorpsvernieuwingsprijs wonnen, is er nog steeds. Het plan kwam uit de bevolking, de gemeente faciliteerde. Dat viel in de smaak bij de jury. In Oost Gelre zijn zes kleine kernen en de dorpsbelangenverenigingen zijn er ontzettend actief. We komen een aantal keer per jaar bijeen om met elkaar te vergaderen. Elk dorp heeft zijn eigenheid, maar we proberen er toch gezamenlijk met de gemeente voor te gaan”.

Leesvoer

“De bibliobus is een mooi voorbeeld van iets dat hier positief heeft uitgepakt”, vertelt Jos met bescheiden trots. “We kregen van de wethouder te horen dat de Bibliobus te duur was en dat er fors op bezuinigd ging worden. Als we iets in stand wilden houden, moest dat met de helft van het geld. Toen zijn we met de kerkdorpen bij elkaar gekomen. We waren het er al snel over eens dat we lezen belangrijk vinden en dat er zelfs wel iets meer gelezen mag worden. “Er is contact gezocht met de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en een studente heeft onderzoek gedaan in de kerkdorpen: wat is

er wenselijk op het gebied van lezen? En wat is er mogelijk? “Uit het onderzoek bleek dat elk dorp zo haar eigen wensen had, maar dat er ook overeenkomsten waren. In elk dorp was een locatie beschikbaar om een bibliotheek in te vestigen en in elk dorp waren enthousiaste vrijwilligers die zich aan de bibliotheek wilden verbinden. We hebben de kosten op een rij gezet en het lukt om met het beschikbare bedrag en de inzet van vrijwilligers in alle zes de kerkdorpen een bibliotheek te runnen.”

Keihard werken

“Er is niet een vaste manier om als inwoners samen te werken met gemeenten. Als ik wist wat de manier was, dan zou ik waarschijnlijk schatrijk worden”, vertelt Jos. “Maar als dorpsbelang kun je wel je best doen om beweging in gang te zetten. Het is keihard werken om te behouden wat je hebt en we doen ons stinkende best. En ja dan zien we wel of dat genoeg is.” Over de krimp maakt Jos zich grote zorgen: “Het is van groot belang dat er hier ook jongeren blijven wonen. Of dat het mogelijk is voor jongeren om na hun studie terug te keren. Daar zetten we ons al een aantal jaar volop voor in.” ■

Het nieuwe dorpsplein maakte deel uit van het plan waarmee Zieuwent in 2013 de Dorpsvernieuwingsprijs won.

De Coe bij de hoorn vatten

Ondernemend experimenteren in Coehoorn Centraal

Joël Rijnaard

Negentig creatieve ondernemers, een park voor buurtbewoners en een nieuw huiskamercafé. Dat is de fysieke opbrengst van het Coehoorn Centraalproject in Arnhem na drie jaar. Voor Paul de Bruijn is het park bijvangst van dit burgerinitiatief van hem en zijn compagnon Peter Groot. Ze willen in de eerste plaats een plek voor creatieve ondernemers creëren in het wat vervallen buurtje Coehoorn, tegenover het treinstation in Arnhem. We praten met hem aan een tafeltje in huiskamercafé Stella by Starlight.

Coehoorn Centraal gaat over een plek voor creatieve ondernemers. Paul noemt drie elementen waardoor dit project kon starten en hij vijf jaar speelruimte kreeg om de "creativiteit van de stad zichtbaarder te maken". Zoals dat eerder in het Modekwartier in Klarendal gebeurd is. "Ten eerste is Coehoorn een vervallen gebied zonder directe herbestemming, omdat grootschalige plannen voor stadsvernieuwing politiek niet haalbaar bleken en vervolgens de crisis toesloeg. Ten tweede is de gemeente Arnhem eigenaar van alle panden en ten derde heeft de gemeente genoeg vertrouwen in ons om ons vijf jaar lang te laten experimenteren met de buurt." Volgens Paul kleeft er een imago aan Coehoorn Centraal dat de gemeente hier makkelijk met regels omgaat. Paul betwist dat: Wij moeten ook gewoon een horecavergunning hebben en voldoen aan alle regels voor ventilatie, technische voorzieningen et cetera." Dat de huur van de gebouwen niet zo hoog is, komt omdat deze aangepast is aan de lage marktwaarde. We zouden de panden ook niet gratis willen, want dan wordt het een gunst en we houden liever een formele relatie met de gemeente."

Er staan weer fietsen

Om het project succesvol te maken moest er heel wat aangepakt worden in de wijk. Samen met ondernemers knapte de stichting gebouwen op en zorgden ze dat er glasvezel aangelegd werd. Ook werd er een café gerealiseerd met de uitstraling van een huiskamer. Je kunt in een van de twee zitkamers met een groepje vergaderen, aanschuiven voor een ontbijt of 's avonds een drankje doen en live-muziek luisteren (of maken!). Ondernemers willen volgens Paul goed internet en horeca in de buurt. "Je ziet dat de buurt verlevendigd is, er zijn activiteiten en er staan weer fietsen. Eerder wilde niemand door deze buurt lopen omdat daar geen enkele reden voor was. Er woonde en werkte niemand." Dat is nu veranderd door een behoorlijke concentratie van creatieve ondernemers. Coehoorn Centraal laat zien dat het één het ander niet uitsluit; Paul richt zich in de eerste plaats op voorzieningen voor de ondernemers, maar de buurt krijgt een enorme

metamorfose. Een goed voorbeeld is het park op een stukje grond dat tweeëntwintig jaar lang als opslagplaats voor materialen van het Centraal Station Arnhem heeft gediend.

Een spontaan park

Het park is op een opmerkelijke manier tot stand gekomen. Paul deelde een filmpje van een park in Berlijn op de website met de tekst: 'dit willen wij ook, maar we hebben er geen geld voor'. Niet lang daarna nam het bedrijf NL Greenlabel uit Doetinchem contact met hem op. Zij organiseerden in 2013 een congres over duurzame buitenruimte in Arnhem en het is hun gewoonte om daarna iets groens achter te laten in de stad. Dat bleken niet een paar boompjes te zijn, maar een heel park. "De gemeente heeft in dit geval een oogje dichtgeknepen", geeft Paul toe. We hebben eigenlijk spontaan een park aangelegd. Het staat namelijk niet in het bestemmingsplan en het is bouwgrond. We hoorden dat staatssecretaris Sharon Dijksma hierheen kwam voor het congres van NL Greenlabel en hebben direct geregeld dat zij het park opende. Toen dat eenmaal in haar agenda stond kon de gemeente moeilijk het park weigeren." De buurtbewoners vinden het park de beste opbrengst van het project, terwijl ze pas betrokken werden toen al besloten was dat het park er kwam. Paul: "Tegenwoordig wordt in het kader van democratie en wijkontwikkeling vaak de vraag gesteld wat de bewoners willen, maar dit is een voorbeeld dat er ook positieve dingen in de buurt gebeuren zonder dat alle buurtbewoners betrokken worden. In de fase van ontwerp van het park hebben we bijeenkomsten georganiseerd met bewoners om het verder samen te ontwikkelen. En zo is er een groepje buurtbewoners naar voren gekomen dat de verantwoordelijkheid op zich neemt het park te onderhouden." De gemeente wil graag dat er iets voor de buurt gebeurt, terwijl Coehoorn Centraal er strikt genomen voor de ondernemers is. "Wij zijn zelf ondernemers, maar met het park zie je dat er door onze aanwezigheid toch van alles mogelijk wordt. Onze aanwezigheid heeft dus absoluut een positieve invloed op de wijk." ■

Werkelijk alles kan

Hanneke Goossens

Martijn Aslander is stand-up filosoof, ideeënbedenker, sparring partner, schrijver van *Easycratie* en *Nooit Af* en medeoprichter van het platform Permanent Beta. "Ik ben iemand die verschrikkelijk nieuwsgierig is. Verkennen, ontdekken en klooiën, dat is wat ik doe. Ik voorspel en zit er graag naast." Een gesprek met Aslander verloopt in razend tempo, met weinig voorspelbare antwoorden en is bovenal een les in 'anders denken'.

DELEN IS HET
NIEUWE HEBBEN
GEVEN IS HET
NIEUWE KRIJGEN
CREATE THROUGH
CREATIVITY
VERWARREN
EN ONTWARREN
GO MAKE SOMETHING!
(AND SHARE IT!)
WEAPONS OF
MASS CREATION

PERMANENT BETA
BRIDGING BRAINS, TECH AND CULTURE

Het boek *Nooit Af* werd genomineerd voor Managementboek van het Jaar 2016. Martijn Aslander schreef het samen met Erwin Witteveen. Een citaat: “De Nooit Af-mentaliteit houdt in: misschien moeten we er vrede mee sluiten dat dingen Nooit Af zijn. We dóén altijd wel alsof zaken en projecten Af zijn, iedereen doet heel erg zijn best om dingen Af te maken, en afmaken is ook beslist een deugd. Maar misschien is beginnen tegenwoordig wel veel belangrijker dan afmaken. Je ziet die grondhouding nu ook overal opkomen bij start-ups. Er is nog geen vastomlijnd plan, alleen een richting of een doel. Wij denken dat de mensheid ermee gediend is als heel veel mensen dingen gaan beginnen. Want dan ga je heel veel dingen leren.”

Niet-management boek

Martijn Aslander: “Het is volkomen terecht dat Erwin en ik niet hebben gewonnen. Een managementboek is een boek waarin staat hoe je iets moet doen en dat er dan X gebeurt. Wij zeggen niet hoe je het moet doen. Het is dus best bijzonder dat we zo ver zijn gekomen. Je zou kunnen zeggen dat we dan wel niet het managementboek van het jaar hebben geschreven, maar wel het niet-managementboek van het jaar!”

Foutencultuur

In *Nooit Af* wordt een oud gezegde omgedraaid. “Begin eer gij bezint! Want als er iets nodig is in transitietijd, dan is het wel lerend vermogen. We moeten dringend af van die foutencultuur, dat als je fouten maakt, je gestraft wordt in de organisatie. Dat je dan bijvoorbeeld niet bevorderd wordt naar een hogere functie. We moeten ophouden met mensen afstraffen voor fouten, want in een foutencultuur stimuleer je mensen om zo min mogelijk lerend vermogen te ontwikkelen. Innoveren is nieuwe dingen uitproberen. We moeten een open cultuur creëren waardoor we sneller leren van fouten.”

Wat dat betreft is Martijn Aslander consequent. Op de vraag ‘van welke fout heb je

het meest geleerd?’ antwoordt hij: “Fouten? In mijn systeem komen fouten niet voor. Zo denk ik niet.”

Zorg is een organisatievraagstuk

Met deze citaten uit *Nooit Af* is Martijn Aslander enigszins getypeerd. Martijn vertelt dat hij voorspelt én er graag naast zit. Dat wekt nieuwsgierigheid. Hoe ziet hij de toekomst van het sociale domein? “Ik voorspel dat bureaucratie en regels onhoudbaar zijn. Dat de manier waarop we zorg financieren niet haalbaar is en dat we door technologie beter af zullen zijn. En ik voorspel dat de onderkant beter af is dan de bovenkant, want zij zijn gewend aan struggle. Een rol voor de overheid zie ik niet. De overheid is veel te log en te traag. Het zelforganiserend vermogen van groepen neemt juist toe door technologie. Ik zie zorg meer als een organisatievraagstuk dan een financieel probleem. Er zijn genoeg mensen die willen helpen en die op het gebied van zorg hun steentje bij willen dragen, maar we moeten het anders organiseren. Als we alle managers zouden ontslaan, is er genoeg geld voor zorg.”

Permanent Beta

Permanent Beta brengt mensen samen om kennis te delen over technologie, wetenschap en kunst. Het is een platform, een beweging. Delen omdat het leuk en belangrijk is, niet om te krijgen. En creëren door middel van creativiteit in plaats van geld en macht. “Op dit moment is mijn leukste vraagstuk ‘Permanent Beta Zuid-Afrika’. Ik ben aan het uitvogelen hoe ik CFO’s (financieel directeurs) en creatives kan verbinden om townships in Afrika te helpen. Waarom ik dat doe? Because I can. Dat is wat ik doe: uitvogelen en proberen. Lekker overzichtelijk. Mijn mooiste ontdekking is dat alles kan. Dat werkelijk alles kan. Niet nu en niet gelijk, maar niets is onmogelijk. Een voorbeeld? Dat gebeurt om de haverklap. Nou bijvoorbeeld dat we DNA kunnen editen. Dat is fucking awesome.”

Leren dansen met het tijdelijke

Hoe vind je rust in het tijdelijke, wanneer alles ‘nooit af’ is? “Ontwikkelingen gaan steeds sneller. Dat kun je niet meer bijhouden. Dan kun je er net zo goed mee leren dansen.

Niemand houdt van veranderen. Je moet tegen mij ook niet zeggen dat ik moet veranderen. Ik moet niks. Maar iets nieuws ontdekken en uitproberen, dát is wat anders. Daar wil ik mensen wel toe verleiden. Ik zeg niet hoe het moet. Maar ik zeg yo kijk daar, daar is het ook leuk.”

Drie boeken tegelijk

Op dit moment schrijft Aslander aan drie boeken. “Een gaat over het vak van het spreken. Niet over ‘hoe vertel ik een goed verhaal’, maar het ambacht van het spreken. Als ik spreker wil worden, hoe doe ik dat dan? Het tweede boek gaat over het bouwen van hunebedden. Dat is inderdaad al een oud verhaal, maar ik heb nu iemand gevonden die het wil schrijven. Het is een krankzinnig verhaal over een mission impossible. Hoe doe je dat als alles erop wijst dat het niet kan? Het derde gaat over organiseren. Hoe je razendsnel producten, diensten of iets anders voor elkaar kunt boksen zonder papier en geld.”

Elke dag wat af

“Ik maak heel veel beginnetjes, maar er is ook elke dag wat af. Er loopt van alles in de soep, ik moet wachten op andere mensen en er gaan dingen mis, maar er zit zoveel in de pijn; er is ook altijd wel iets af. Hoe ik dat doe? Mijn spelregel is: ik heb geen haast. Ik ga zo hard als ik kan, zonder dat ik haast heb. Hup! Lekker aan de bak, maar geen haast hebben. En ik heb nog een spelregel. Ik probeer balans te vinden tussen fun en progress.

Het moet er allebei zijn, anders voelt het niet goed. Meer regels heb ik niet. Dat houdt het overzichtelijk.”

Deeleconomie

“Deeleconomie gaat over het verkleinen van vraag- en aanbodfrictie. Daar draait eigenlijk de hele planeet om; vraag en aanbod verbinden. Internet is cutting out the middle man.” Op de vraag hoe belangrijk hij ‘lokale economie’ vindt, antwoordt Aslander: “Niet! I got bigger fish to fry. Zelfde reden waarom ik er niet in geloof om waterputten te maken in Afrika. Ik besteed mijn tijd liever aan het hacken van het systeem.”

Waardebepaling achteraf

Martijn Aslander heeft de afgelopen twaalf jaar gewerkt volgens het principe ‘waardebepaling achteraf’. Dat betekent dat de klant achteraf bepaalde wat hij het waard vond. Deze zomer is Aslander een andere weg ingeslagen: “Ik heb dat twaalf jaar lang volledig gedaan en dat doe ik nog steeds,

behalve voor lezingen. Daar vraag ik nu een vast bedrag voor. Ik heb mezelf een jaar gegeven om te ontdekken wat ‘pricing’ brengt. Wat het brengt voor het werk wat ik doe. Word ik er blij van? Ik merk nu al dat ik op plekken kom waar ik eerst niet gevraagd werd. Bijvoorbeeld bij de top van ministeries. Nu zeggen mensen ‘maar Martijn jij bent toch van de waardebepaling achteraf?’ Nee dat ben ik niet. Ik ben van de gedurfde experimenten aangaan ondanks de consequenties.”

Succesvol

Het lijkt Martijn voor de wind te gaan met succesvolle boeken en projecten op zijn naam. “Succesvol? Dat zijn van die begrippen waar ik niet goed mee uit de voeten kan. Wanneer ben je dat dan? Ik heb veel te doen.

Daardoor heb ik wel minder tijd voor mijn dochttertje. Is dat succesvol? Kijk we zitten nu in een leuk tentje. Daar drinken we lekkere koffie en gemberthee. Dat kan ik betalen. Maar zou ik minder gelukkig zijn als ik in een sportkantine gewone koffie dronk? Ik denk het niet.”

Boze burgers knuffelen

Met ingang van 2017 ondersteunt Spectrum vanuit de Leefbaarheidsalliantie Gelderland bewoners met initiatieven. In *Nooit Af* wordt gesproken over ‘boze burgers’: “Ja”, reageert Aslander, “het is terecht dat ze boos zijn.” Op mijn vraag waar we mensen met ideeën vinden, volgt een snel antwoord: “Je moet je afvragen of ze wel geholpen willen worden. Maar, wees lief. Doe grappige en gekke dingen. En geef een knuffel aan de grootste zeikers.” ■

Mijn perspectief?

Met Human Centered Design is dat geen geheim meer

Anja van de Boer

Bottum up, inwoners aan zet, beleid maken mét in plaats van vóór inwoners. Actuele ontwikkelingen in het sociale domein. Het belang ervan wordt gevoeld. Maar hoe kom je er als organisatie of gemeente nou achter wat inwoners echt willen en wat bij hun wensen past? Volgens Sandra Hoogendoorn en Dio Simmelink, adviseurs bij Spectrum, biedt de methode Human Centered Design uitkomst. Het is een creatieve manier om tot oplossingen te komen, die gebaseerd zijn op de perspectieven van mensen. Sandra en Dio leggen graag uit waarom zij in deze creatieve methode geloven.

Human Centered Design in de praktijk

Hoe kunnen we ervoor zorgen dat er minder ritten met de Regiotaxi naar het ziekenhuis gemaakt worden? Een vraag waar door middel van HCD een mooi antwoord op kwam. Er bleken mensen gebruik te maken van de Regiotaxi, die nog nooit met het openbaar vervoer hadden gereisd. Zij stonden er wel voor open om onder begeleiding te leren met het openbaar vervoer te reizen. Daarnaast kwam ook het idee op om bushaltes bij mensen thuis te maken. Reizigers kunnen binnen comfortabeler wachten en de bewoner van het huis kan helpen bij het instappen. Pas als je je echt verdiept in de reizigers, vervoerders en beleidsmakers kom je tot oplossingen die bij hen passen.

“De naam Human Centered Design zegt het eigenlijk al”, begint Sandra Hoogendoorn haar verhaal, “de mens staat bij deze methode centraal bij het ontwikkelen van een oplossing. Omdat je continu in gesprek bent met ‘de mens’ kom je tot een oplossing die bij hen past. En ‘de mens’ is dan de groep mensen waarvoor een oplossing bedacht moet worden. Denk hierbij aan gebruikers van een bepaalde voorziening of aan een minderheidsgroep.”

Dynamisch proces

De methode wordt wereldwijd ingezet en steeds vaker past men de methode ook, met succes, in het sociale domein toe. Ze bestaat grofweg uit vier stappen: analyseren, ontwerpen, evalueren en implementeren. “Deze stappen lopen in elkaar over; het is een cyclisch proces”, licht Dio Simmelink toe. “De enige constante in het verhaal zijn de

mensen om wie het gaat. Zij worden telkens betrokken.

De reden dat dit zo goed past bij sociale vraagstukken is omdat deze uitdagingen vaak erg complex zijn. Met verschillende stakeholders, belangen en oplossingen. Deze ‘wicked problems’ zijn vaak erg lastig om puur analytisch te benaderen. Daarom kiezen we ervoor om te beginnen bij de behoefte van degene die het ook daadwerkelijk moet gaan gebruiken. We weten aan het begin dus waarom we het doen, maar leren gaandeweg pas wat nou echt het probleem is en hoe we dat het beste kunnen oplossen. “Daarom beloven we ook geen eindproduct, maar we beloven wel dat we alle betrokkenen op een frisse manier naar het ‘probleem’ leren kijken”, aldus Sandra.

Hoe gekker, hoe beter

"Weet je wat het mooie is?", zegt Sandra, "dat je soms op heel andere ideeën komt dan je van tevoren bedacht had. Je blijft echt trouw aan de mensen waarvoor je een oplossing bedenkt. Die verlies je geen seconde uit het oog. In de ontwerpfase wordt veel gebrainstormd en daarbij is ook echt een regel: hoe gekker, hoe beter. Dat klinkt misschien wat flauw, maar levert wel mooie ideeën op. Als je direct gaat denken in beperkingen, dan kom je al snel op oplossingen uit die helemaal niet aansluiten bij de behoeften van de mensen." "Je kunt de methode voor heel verschillende (sociale) vraagstukken gebruiken", vult Dio aan. "Wij hebben de methode gebruikt bij mobiliteitsvraagstukken, maar ook bij de vraag hoe je hoogbegaafde kinderen kunt uitdagen."

Niet denken maar doen

"Wij hebben de methode verder uitgewerkt (zie figuur)," vertelt Dio enthousiast. "Waarbij we echt stilstaan bij de gebruiker: wie is dat

De tentoonstelling op reis

Gemeenten krijgen meer vervoerstaken en reizigers laten vaker van zich horen. Mobiliteit is actueel, maar hoe kunnen overheid en inwoner hier samen mee aan de slag? De HCD methode is een mogelijkheid en 'de reizende tentoonstelling' is ook een mooi instrument om de discussie over mobiliteit mee te starten. De reizende tentoonstelling bestaat uit portretten van inwoners van Gelderland. In de portretten staan ervaringen met mobiliteit centraal. De geïnterviewden vertellen over wat er goed gaat, wat ze fijn vinden, maar ook over tegenslag die ze ondervinden. Hoe is het bijvoorbeeld om te reizen als je slechtziend bent? Kortom, portretten die de betekenis van vervoer in het dagelijks leven weergeven. De portretten reizen heel Gelderland door.

Wilt u deze reizende portretten ook tentoonstellen? Neem dan contact op met Anja van de Boer a.vandeboer@spectrumelan.nl, 06 19 47 49 63

nou precies? Daar maken we een persona van (stap 4). Deze persona blijft gedurende het hele proces centraal staan." Volgens Sandra is stap 7 ook een heel belangrijke. "Je gaat met alle informatie die je verzameld hebt en het idee dat daaruit voort is gekomen een prototype bouwen. Dit is echt een eerste probeersel, waarbij we vooral

doen en niet te lang willen nadenken. Ik vind het een spannende fase, maar ik heb gemerkt dat je snel genoeg feedback krijgt op je prototype van de gebruikers om het idee aan te scherpen. Dat lukt je niet als je een idee maar blijft uitwerken achter je bureau." ■

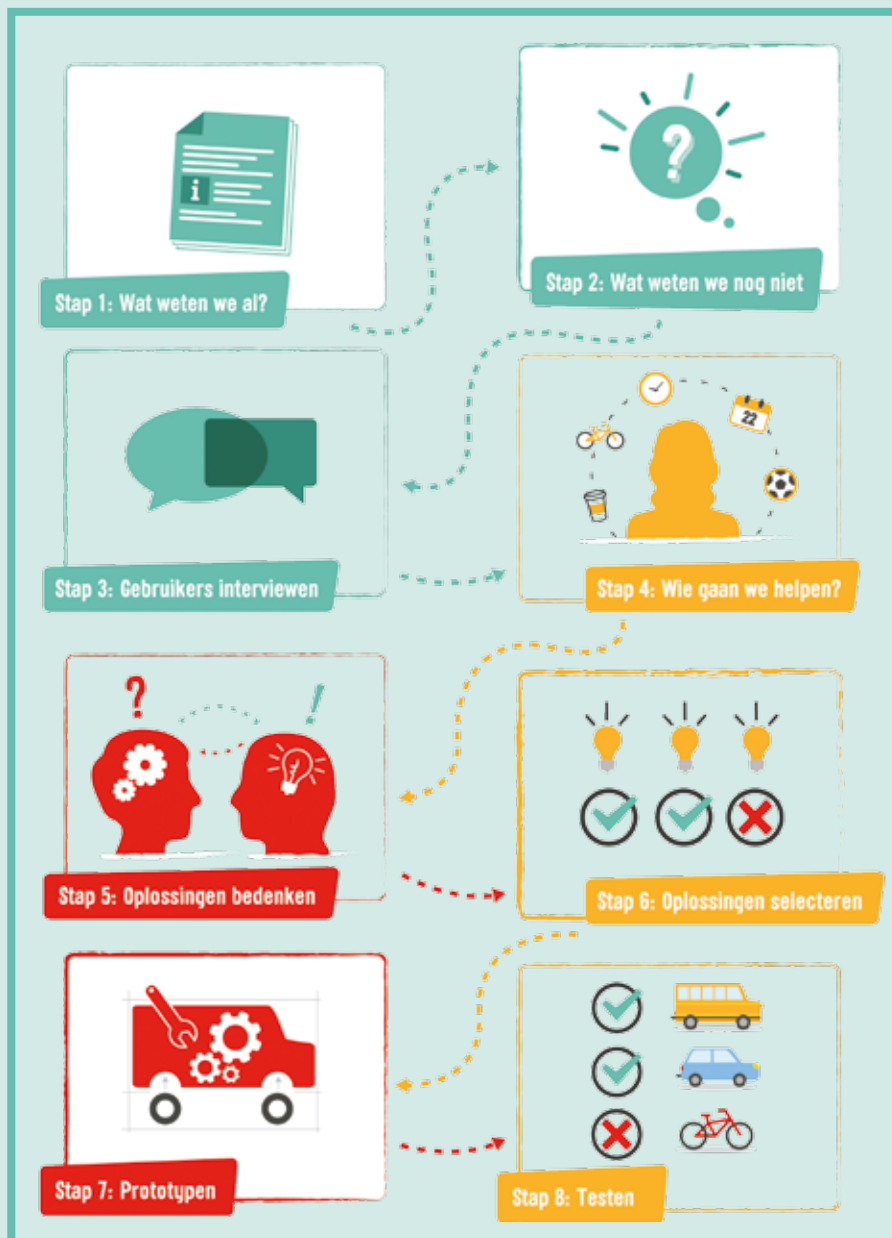

Foto: Chris van den Akker

Foto: Jos van Beek

Foto: Al Hajem

Colofon

Andersland is ook van jou! Is een uitgave van Spectrum, partner met elan (www.spectrumelan.nl). Dit magazine is mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de provincie Gelderland.

Eindredactie

Henriëtte Neuijen en Anja van de Boer

Ontwerp

Jacqueline de Maertelaere

Fotografie

Als de fotograaf niet vermeld staat, zijn foto's aangeleverd door de geïnterviewden of gemaakt door de auteur.

Foto voorkant: Jos van Beek

Drukwerk

Media Mail, Wijchen

© januari 2017

Speciale dank gaat uit naar de geïnterviewden. Eerder verschenen Andersland: een frisse kijk op transitie en transformaties, Mobiel Andersland, reisgids naar Andersland en Werk genoeg in Andersland/Hoe het werkt in Andersland.

SPECTRUM
partner met elan.